

ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ • ΕΤΟΣ Ε' ΦΥΛΛΟ 54 • ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1982 • ΙΩΑΝΝΙΝΑ • ΛΟΓΔΟΥ ΒΥΡΩΝΟΣ 21

Τό Ζαγόρι - ή ζωή του τά δάση - και τό καθήκον μας

«Τό ΖΑΓΟΡΙ μας» πήρε τήν ωραία απόφαση, μέ τή συμπλήρωση τέσπερων χρόνων από τήν έκδοσή του, νά διαθέσει ένα ολόκληρο πολυσέλιδο τεύχος του, σέ πανηγυρική έκδοση και μέ περιεχόμενο μοναχά θέματα, γιά τήν ανάπτυξη του Ζαγορίου μας. Σκέφτηκα, λοιπόν, πώς κι ή δική μου γνώμη θά μπορούσε, ίσως, κάτι νά προσφέρει, στή μεγάλη προσπάθεια, τόσο τής Ζαγορίσιας εφημερίδας μας, όσο παράλληλα και τών άλλων Ζαγορίσιων φορέων, Πολιτιστικών συλλόγων, 'Αδελφοτήτων, Ένωσης Ζαγορίσιων Αθηνών, Κέντρου Έρευνών Ζαγορίου κ.λ.π., γιά τήν ανάπτυξη του Ζαγορίου μας, έτσι πού νά μπορούν νά μείνουν, μέ κάποια σχετική οικονομική άσκηση οί κάτοικοί του έδώ επάνω και νά μὴν παίρνουν τά μάτια τους. Κι' όχι μόνο αυτό, μά νά μπορούν ακόμα ν' άνεβούν κι άλλοι πατριώτες μας, πού δέν πρόκοψαν στά άποτικά κέντρα, πού κατέφυγαν μέ τήν έλπίδα, πού ναι τό καθημερινό κομμάτι τής ζωής, νά βρουν πόρους γιά νά ζήσουν, άν βέβαια μέ τόν παρό, δημιουργηθούν στο Ζαγόρι συνθήκες τέτοιας μορφής, πού νά τους δελεάσουν και ν' αποφασίσουν νά ξαναεβούν έδώ επάνω...

Θά μπορέσει όμως νά γίνει κάτι τέτοιο; Θά βρεθεί ένας τρόπος έρευνας, πού νά μπορεί νά βγάξει καθημερινό μεροκάματο, ό ντόπιος Ζαγορίσιος ή ό επαναπατριζόμενος;

Θά δημιουργηθούν τέτοιες εύνοϊκές συνθήκες, πού θά γίνουν ό πόλοι έλξης και γιά άλλους πατριώτες μας; Θά μπορούσαν νά γίνουν πού εύκολοι οί άγώνες γιά τήν επιβίωση; Θά μπορέσει νά όρθοποδήσει πάλι τό Ζαγόρι μας, νά σταθεί στή πύδα του, νά μεγαλώσει ό πληθυσμός του, νά γίνει όπως τό όνειρο μας;

Είναι, νομίζω, εύκολο, νά γίνουν συνθήκες και συζητήσεις «απρογυλίσ τραπεζής» όπως τις λένε, είναι νομίζω εύκολο νά πει τή γνώμη του ό καθένας, κι άκόμα νά τή γράψει μορφα και νά παρουσιάσει εύκολη και προσιτή, τήν υλοποίησή της στήν εφημερίδα μας και νά τή διαβάσουν οί συνδρομητές της κι οί πατριώτες μας. Θά μπορούσαν όμως οί συζητήσεις αυτές, οί σκέψεις κι οί γνώμες αυτές τών πατριωτών μας, νά υλοποιηθούν, νά γίνουν πραγματικότητα ή θά μείνουν απανωμένες, γιά τήν ιστορία και μόνο, σαν τόσες άλλες φορές;

Γιά μένα και δέν τολμώ νά πώ,

πώς τούτο είναι τό σωστό, εκείνο πού προέχει είναι ά ν γ ρ ά ψ ο υ ν κ ι α π' ό τ ι γ ρ ά ψ ο υ ν οί πατριώτες μας στο «ΖΑΓΟΡΙ μας» τόν έρχόμενο Άπρίλη, στήν πανηγυρική του έκδοση, όπως ανακοίνωσε στά τεύχη του Γενάρη, Φλεβάρη, Μάρτη, νά διαλεχτούν οί πιο εύκολα πραγματοποιήσιμες, οί πιο ταριαστές, μέ τις έπικρατούσες στο Ζαγόρι συνθήκες εργασίας και ζωής άπόψεις, νά μελετηθούν σοβαρά άπό τις Πολιτιστικές μας οργανώσεις και μετά νά προβούν αυτές στή σύνταξη ύπομνήματος πραγματοποίησης, και μέ τις ενέργειές τους ύστερα, τις συντονισμένες κι έντονες, νά φροντίσουν γιά τήν πραγμάτωσή του.

Μόνο μά φορά άρέντεψαν οί Ζαγορίσιοι και κατάφεραν νά καταρ-

νά γίνουν μία άσπείρευτη πηγή προσπορισμού αγαθών, γιά τους έδώ Ζαγορίσιους, γιά τή συνέχιση τής ζωής και του πολιτισμού, στο Ζαγόρι μας.

Ανήκει όμως ό δασικός αυτός όγκος στο Ζαγόρι; Μπορεί τό Ζαγόρι νά εκμεταλλευτεί τόν πλούτο αυτό τών δασών του και νά χρεϊ τά έσοδα πού προέρχονται άπ' αυτόν; Όχι δυστυχώς, πέρα γιά πέρα...

Ένα πολύ μεγάλο τμήμα του Ζαγορίσιου δάσους γύρα στις 60-70 χιλιάδες στρέμματα, μέ τό «έτσι μ' άρέσει» τ' άρπαξε τό Δημόσιο μ' ένα νόμο, γιά νά φαίνεται νόμιμη ή άρπαγή, κι έκανε στήν περιοχή τών χωριών Σκαμνέλι, Λάϊστα, 'Ηλιοχώρι, Βρυσοχώρι, τό δάσος του Δημοσίου. Μά κι' άλλα τμήματα του Ζαγορίσιου δάσους, στο Κεν-

ΤΟΥ ΕΥΡΥΠΛΗ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ

ζαν πόν τόπο μας.

Ούτε σέ μία πιθανή τόπο δέν ήσαν ιδιοκτήτες, οί Τούρκοι, στο Ζαγόρι. Σχετικά γράφει τά παρακάτω, ή εφημερίδα τών Αθηνών «Παλιγγενεσία» τήν 1η Άπρίλη 1889: «Τό δέ έν Τσεπελόβω του Ζαγορίου «Μουντερλίκι» προάγεται σέ «Καϊ-μακαμλίκι» και θά ιδρύσωνι και έν αὐτῷ 'Οθωμανικόν τέμενος, αλλά δέν εύρον άχρη τούδε κατάλληλον και ά δέ σποτον μέρος, πρὸς άνέγερσιν αὐτοῦ...». Ούτε πιθανή λοιπόν, άδέσποτου μέρους δέν έξουσίαζαν οί κατακτηταί στο Ζαγόρι, κι έρχεται τό 'Ελληνικό Δημόσιο κι άφαιρεί άπό τις Κοινότητες ολόκληρα τμήματα δάσους, «κατ' επιλογήν» και μέ τό «έτσι θέλω» και τά κάνει δημόσια. Γιατί; 'Από πού κι ως πού βγήκε συνδιοκτῆτης τό 'Ελληνικό Δημόσιο στά δάση μας, πού αιώνες ολόκληρους τά κρατήσαμε δικά μας, κι άπομακρύναμε, τό δυνάστη άπ' αυτά; Μήπως άνήκαν ποτέ αυτά στο Τουρκικό Δημόσιο και τό 'Ελληνικό τά πήρε άπ' αυτό;

Δέ νομίζω πώς πρέπει νά μὴ άντιδράσουμε, σ' αυτή τήν καταπάτηση τών Κοινοτικών και άτομικών μας περιουσιών, στά δάση μας.

Έτσι τώρα μπαίνει, σέ μάς τους Ζαγορίσιους, σαν καθήκον, ν' απαιτήσουμε τήν επιστροφή τών δασών μας αὐτῶν, στήν Τοπική αὐτοδιοίκηση, όπως έγινε μέ τις άλυκές του Δημοσίου στο Μεσολόγγι πού ή εκμετάλλευσή τους ανατέθηκε άπό τό Κράτος, στήν Τοπική αὐτοδιοίκηση.

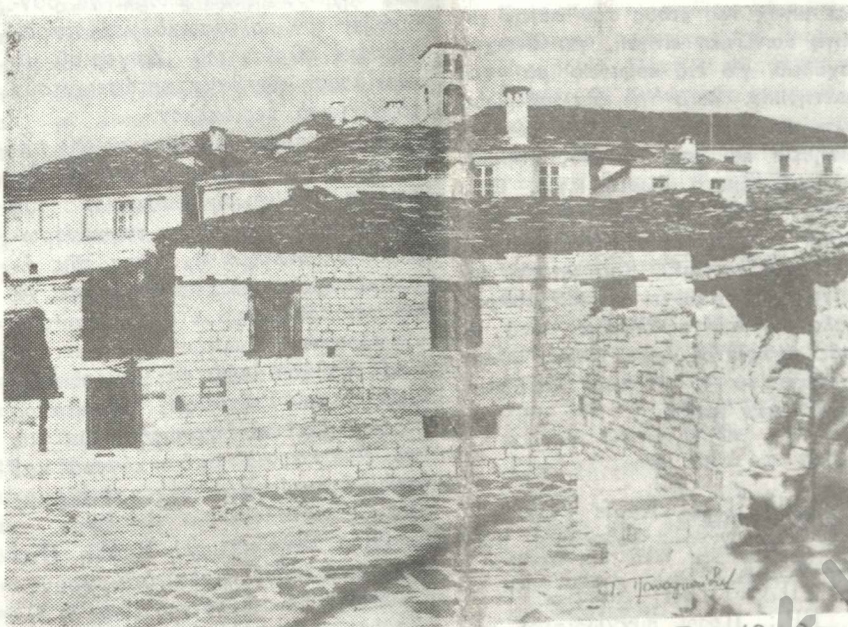
Δέν πρέπει μέ κανένα τρόπο, ν' άνεχθούμε τήν συνέχιση τής συγκυριαρχίας αὐτῆς του Δημοσίου στά δάση μας. Μπορεσαν οί Ζαγορίσιοι και καθήρυσαν τήν κυνηγετική περιοχή, γιατί πραγματικά έστρεξαν, έτσι και τώρα πρέπει γιά τά δάση μας, νά τρέξουμε, νά φωνάξουμε, ν' απαιτήσουμε τήν επιστροφή τους, στις Κοινότητές μας.

Μά μήπως μπήκε αφέτης μόνο το 'Ελληνικό Δημόσιο στά δάση μας;

Νά κι άλλο ένα παράδειγμα καταχρῆς τμήματος δάσους όχι όμως άπό τό Δημόσιο, μά άπό τήν 'Εκκλησία.

Μέσα στήν έκταση του Κοινοτικού δάσους του Τσεπελόβου, πού όριοθετήθηκε μέ ειδικά «σταπιά», όπως «φοιμόνια», «χοτζέτια» κλπ., περιλαμβάνεται και τό τμήμα του δάσους πού ανήκει, κακώς βέβαια

• ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ 12η ΣΕΛ.

ΑΠΟΨΗ ΔΙΛΟΦΟΥ

Φωτ. 'Απ. Βερτόδουλου

γίσουν τήν κυνηγετική περιοχή. Και τά κατάφεραν, γιατί άρέντεψαν. Ίσως νά έχω λάθος, μά γιά μένα ήταν μία λαυθάσμενη ενέργεια αὐτή. 'Αν είναι όμως, άπ' τήν επιτυχημένη αὐτή ενέργεια, βγαίνει τό συμπέρασμα, πώς άμα θέλουμε και τά πιο άπίθανα υλοποιούνται...

Τό Ζαγόρι είναι ονομαστό γιά τό μεγάλο όγκο τών δασών του, π' άποτελούνται άπό ποικίλη βλάστηση, στήν όποία κυριαρχούν ή έλάτη, ή πλατύφυλλη δρύς, ή μαύρη πεύκη, ή όξυά, ό γράβος, πό σφεντάνι, ή άμισχος δρύς, τό ρόμπολο κι άμέτρητα άλλα είδη φυτών.

Πίστη μου είναι, πώς τά δάση αὐτά, πού τόσο, χωρίς φειδώ, μάς χάρισε ό Θεός, μπορεί, και πρέπει,

τρικό άνατολικό Ζαγόρι έχουν μετатраπει, μέ τήν ίδια μέθοδο, σέ δημόσια δάση.

Τήν εκμετάλλευσή, (κόψιμο, άποφλοιώση, τεμαχισμός), του Δημοσίου αὐτοῦ δάσους, τό Δημόσιο, τήν αναθέτει στους Δασικούς συνεταιρισμούς εργασίας, τών γύρω χωριών.

Παίρνουν βέβαια, δέ λεω, οί δασεργάτες μας μεροκάματα, γιά τ' άκρό μόνο χρονικό διάστημα. Όμως τά έσοδα άπό τήν πώληση τής ξυλείας, τά παίρνει τό Δημόσιο κι όχι οί Κοινότητες, πού τόσο άνάγκη έχουν και στις όποιες άνήκαν τά δάση αὐτά, άπό αιώνες, και δέν τά έκαναν τσιφλίκια ούτε οί Τούρκοι, πού 400 ολόκληρα χρόνια έξουσία-

ΑΠΟΨΕΙΣ

ΤΑ ΘΑΙΒΕΡΑ ΤΟΥ ...ΜΟΥΝΤΙΑΛ

Απρόβλεπτη επιτυχία είχαν οι ποδοσφαιρικές συναντήσεις που οργάνωσε ο Εκπολιτιστικός Σύλλογος Κήπων και πραγματοποιήθηκαν στο Ζαγόρι.

Δόθηκε η ευκαιρία για αδελφική συνάντηση συμπατριωτών και πέτυχε στις περισσότερες συναντήσεις.

Υπήρξαν όμως δυστυχώς και δυο - τρεις συναντήσεις που μερικοί θερμόαιμοι θεατές παραβύθησαν και πίστεψαν ότι πρόκειται για πρωτάθλημα, για... Μούντιαλ.

Τους διέφυγε δηλαδή ότι δεν ήταν παρά φιλικές συναντήσεις ερασιτεχνών με ηλικία από 15 ως ...50 χρόνια που πολλοί έπαιξαν για πρώτη φορά, τουλάχιστο σε... ποδοσφαιρικό πρωτάθλημα με σκοπό την α-δερφοποίηση των Ζαγορίσιων.

Παρασύρθηκαν, ξεχάσαν τη Ζαγορίσια καταγωγή και το περιβάλλον και προβέβησαν σε πράξεις που γίνονται σε «ντέρμπυ» από τους «χούλιγκανς».

Ομόθυμα καταδίκασε η κοινή Ζαγορίσια γνώμη, τις λίγες ευτυχώς περιπτώσεις βίας και απρεπούς συμπεριφοράς.

Πιστεύουμε ότι οι πρωταίτιοι θα έχουν αντιληφθεί την εσφαλμένη ενέργειά τους και ότι οι οργανωτές τον επόμενο χρόνο θα πρέπει να ερευνηθούν και να διαπιστώσουν ότι οι συναντήσεις θα έχουν το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα της φιλικής συνάντησης.

Αν δηλαδή μετά από κάθε συνάντηση δεν ακολουθεί και φιλική συγκέντρωση με λίγο τσίπουρο και πολλές χαρές, να μην επαναληφθεί γιατί τότε θα έχουμε αντίθετο αποτέλεσμα.

Να χωριστούν τα χωριά σε αντίπαλα στρατόπεδα, πράξη που πρέπει να αποφευχθεί για το καλό του Ζαγοριού.

ΕΡΤ ΚΑΙ ΕΠΑΡΧΙΑ

Κάτοικοι ορισμένων χωριών μας στερούνται και της μικρής ψυχαγωγίας των προγραμμάτων των τηλεοπτικών μας σταθμών γιατί οι αναμεταδότες δεν καλύπτουν χωριά μας όπως τους Ασπραγγέλους, το Τρίστον κ.ά.

Παρακολουθούν έτσι τα προγράμματα της Αλβανίας που η εικόνα είναι πολύ καθαρή.

Οι μαθηταί της ΕΡΤ παρά τις διαμαρτυρίες μας δεν δείχνουν ενδιαφέρον για την εξεύρεση λύσης, αν και υπάρχουν πολλές και εύκολες.

Αρκούνται όμως να εισπράτουν την υποχρεωτική μέσω ΔΕΗ εισφορά ΕΡΤ παρ' όλο ότι οι κάτοικοι δεν καλύπτονται τηλεοπτικά.

Συνεντεύξεις με τους Κοινοτάρχες

Από το παρόν φύλλο ξεκινάμε με νέα σελίδα αφιερωμένη σε συνεντεύξεις που παίρνουμε από τους Προέδρους των χωριών του Ζαγοριού. Τους ζητούμε να περιγράψουν γενικά τη ζωή των χωριών τους καθώς και τα προβλήματα που ζητούν λύση. Έλπίζουμε έτσι, αν όχι τίποτ' άλλο, ν' αποκτήσουμε όλοι μας μία καθαρή εικόνα της ζωής και των αναγκών του Ζαγοριού και οι αρμόδιοι, φορείς της στοργής του κράτους, να βοηθήσουν όρθια στα βήματα τους και στις ενέργειές τους. Λοιπόν, ο λόγος στον Πρόεδρο της Κοινότητας Ασπραγγέλων κ. Μιχαήλ Γιακουμή, από τον οποίο αρχίζουμε.

Οι Ασπραγγέλοι είναι χωριό με μικρή μοίρα. Η γεωγραφική θέση του στήριξε μοίρα και γνώρισε όλων των εποχών τα άσχημα στον Ήπειρωτικό χώρο συμβάντα. Σλαύοι, Αρβανίτες, Τούρκοι, Ιταλοί και κυρίως οι Γερμανοί, το διαγούμισαν και το κάψανε. Μά το χωριό σαν τό φούνικα, κάθε φορά —μετά τον κατατρονισμό— ξεπετάγονταν πύο θαλερό, δυνατό και ενεργητικό για μία καλύτερη ζωή, ύστερα στις μέρες μας λύθηκε και αυτό και σέρνεται όπως όλα τα όρενά χωριά τους διά-κα μήνες του έτους σαν ίκετες για λίγη κοινωνική κίνηση, για άνοιχτο σχολείο, για ένα καφενείο μ' αέρις μάτην!... Μετά την απελευθέρωση έχει πετύχει πάμπολλα με κρατική βοήθεια και από τοπικούς πόρους, κληροδοτήματα, δωρεές κ.τ.λ. Έτσι έγιναν τόσα έργα ποιότητας που ακόμα οι συνοικίες της Πρωτεύουσας τα όνειρεύονται!... Καά μπορεί κανένας να ισχυριστεί πως οι Ασπραγγέλοι στερούνται σήμερα μόνο ενός πράγματος —φεύ του πλέον σημαντικού— μόνιμων κατοίκων, νέων στην ηλικία.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Κύριε Γιακουμή, πόσα χρόνια προεδρεύετε στην Κοινότητά σας;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Δώδεκα. ΕΡ.: Πόσοι συγχωριανοί σας μένουν μόνιμα στο χωριό και πόσοι είναι ηλικίας κάτω των 65 χρόνων;

ΑΠ.: Μόνιμα μένουν γύρω στους 240 από τους οποίους 20 είναι κάτω των 65 ετών. Τό καλοκαίρι παραθερίζουν άλλοι 70—90 συμπατριώτες.

ΕΡ.: Έκτός από τις συντάξεις ποιά άλλα έσοδα υπάρχουν;

ΑΠ.: Τό χωριό μας έχει 2.500—3.000 γιδυπορόδα και 20 βοσείδια, ένα χειροστάσιο με 100 χοίρια, 100 κοτόπουλα, 30.000 περίπου κοτόπουλα.

Καλλιεργούνται επίσης από τους χωριανούς 50 στρέμματα με κριθάρι, σιτάρι, τριφύλλι, άλλα 200 στρέμματα νοτιοανατολικά.

ΕΡ.: Τι ποσοστό καλύπτει η οικόσιτη κτηνοτροφία;

ΑΠ.: Μικρό είναι το ποσοστό της οικόσιτης κτηνοτροφίας. Ο κύριος όγκος είναι συγκεντρωμένος σε πέντε σταύλους στον κάμπο Ασπραγγέλων και σε 15 στη Βρύση Παρά, περιοχή που ανήκει στην κοινότητά μας. Τό ίδιο περίπου ισχύει και για τις γεωργικές εκτάσεις.

ΕΡ.: Υπάρχουν προϋποθέσεις για αξιοποίηση του κάμπου Ασπραγγέλων;

ΑΠ.: Πολλές. Σήμερα όμως δεν υπάρχει ούτε ηλεκτροδότηση των εγκαταστάσεων, ούτε νερό άρκετό. Αν υπήρχαν, ή εκμετάλλευσή του θα ήταν μεγάλη. Έκτός από νέες κτηνοτροφικές μονάδες ο κάμπος προσφέρεται και για τη δημιουργία βιοτεχνικών εγκαταστάσεων αλλά και μικρών βιομηχανιών, δεδομένου ότι πρόβλημα μόνιμης από περιβάλλοντος δεν υπάρχει, ή δέ απόσταση από τή Γιάννινα είναι 25 χιλιόμετρα.

ΕΡ.: Τι γνώμη έχετε αν σε σημείο της περιοχής κάμπου δημιουργούσαν τό Κρατικό Κέντρο Λαϊκής Τέχνης;

ΑΠ.: Πιστεύω ότι είναι ιδανικός ο χώρος, γιατί μπορεί να συνδυάζει τόν πολιτιστικό και παραδοσιακό πλούτο του Ζαγοριού με τήν άνεση των εγκαταστάσεων σόν τό υγιεινό περιβάλλον.

Ο κάμπος πού βρίσκεται 20 περίπου λεπτά διαδρομής από τή Γιάννινα θά δίνει τήν ευκαιρία στούς άγοραστές νά βρίσκουν συγκεντρωμένα τή διάφορα προϊόντα τής άρσκειας τους και ταυτόχρονα νά πραγματοποιούν και έπίσκεψη στή Ζαγοροχώρια.

Προσθέτω ακόμη ότι και οι νέες σχολές του Ρίζαρη του Ίδρυματος πρέπει έχει νά δημιουργηθούν γιά νά είναι κοντά στό κέντρο και στήν άρτηρία Κόνιτσας και Καναδιάς.

ΕΡ.: Στήν περιοχή Βρύση Παρά ποιά προβλήματα υπάρχουν;

ΑΠ.: Τό σοβαρότερο είναι ή έλλειψη νερού στίς υπάρχουσες εγκαταστάσεις και σε όσες έχουν προγραμματιστεί νά δημιουργηθούν (κτηνοτροφικές, βιοτεχνικές, βιομηχανικές όπως ή λευκοσιδηρουργία Μητσούλη).

ΕΡ.: Υπάρχει δυνατότητα λύσης ώστε νά έχουν οι μονάδες τό νερό πού χρειάζονται;

ΑΠ.: Βέβαια. Μία λύση υπάρχει και είναι πραγματοποίησή της. Έπέκταση τοδικτύου τής Τούμπας, πού δέν απέχει παρά δύο χιλιόμετρα από τό σημείο πού έχει φθάσει και μέ έλάχιστη ύψομετρική διαφορά.

ΕΡ.: Παρατηρώ ότι στή περίεξ του χωριού, σε μερικά σημεία, χρειάζεται δεινροφύτευση.

ΑΠ.: Από τόν Έκπολιτιστικό Σύλλογο έγινε ή άρχή και φυτεύτηκαν άρκετά δέντρα. Ζήτησε δέ

νά τού παραχωρηθεί έκταση γιά μεγαλύτερη δεινροφύτευση πού τού παραχωρήθηκε.

ΕΡ.: Έχει πραγματοποιηθεί ένα κάποιο έργο;

ΑΠ.: Όχι ακόμη. Έγινε όμως ή προεργασία και έλπίζουμε σύντομα θά πραγματοποιηθεί.

ΕΡ.: Ποιά προβλήματα έχει στήν κοινότητά σας;

ΑΠ.: Κύριο πρόβλημα είναι ή έπιβλητική έξοχληση. Άπαιτείται όμως ή έγκριση διαπύσης τήν κατασκευή περιφερειακού όρου πού θά δώσει τή δυνατότητα στούς χωριανούς νά μεταφέρουν τά οικοδομικά τους έλικά κοντά στίς οικοδομές τους, πού σήμερα έπαι να μεταφέρουν γιατί ή μεταφορά τους μέ τή ζώντα είναι πολύ δύσκολη.

Αυτό είναι και ή αίτια πού δέν υπάρχει σε μεγάλη κλίμακα ή ένέργεια νέων οικοδομών στή χωριό μας, παρά τήν έπιβλητική πολλών συγχωριανών, πού τήν έξοχληση.

Και έδώ πού δίνεται ή ευκαιρία νά επαναλάβω τήν έκκληση μετατροπής των καμένων χωριών μας από τό κράτος έναντι τών άλλων. Ένώ γιά τό κάψιο των χωριών μας τό κράτος εισέπραξε άπό τήν Γερμανία, παρά τήν έπιβλητική στήν κατασκευή πρώτων στεγάστρων σκεπαζόμενων τών οικογενείας υπερήλικων πού έξοχολούσαν νά διαμένουν σ' αυτά. Σε άλλες κατηγορίες πληγέντων, πλημυροπαθών, σεισμοληπτών, τό κράτος τούς άποκατέστησε άνθρωπινότερα και δικαιολογημένα.

Στό χωριό μας λείπει ή ύφραγωγή των κατοίκων, ούτε τηλεόραση καλή καλή δέν έχουμε γιατί δέν τοποθετήθηκε ακόμη ένα ένα μεταδότης.

Σύντομα θά δυνάμειωσουμε και τή λειτουργία καφενείου, γιατί ο κ. Καραγιάννης, πού κρατά σήμερα άνοιχτό τό καφενείο πού κείται νά συνταξιοδοτηθεί.

Παρά τούτα τό χωριό μας είναι ζωντανό, άπόδειξη ή δραστηριότητα τού Έκπολιτιστικού μας συλλόγου, πού κάθε χρόνο παρουσιάζει έκδηλώσεις ύψηλου πνευματικού περιεχομένου από τήν μεγάλη πολιτιστική μας παράδοση.

Γιά νά λυθεί κατ' ένα τρόπο τό πρόβλημα τής ψυχαγωγίας, χρειάζεται ή δημιουργία ένός έστιασμού γιά τή διανοικτερεύση των έστιασμών και ένός κέντρου γιά νά συγκεντρώνονται, ιδιαίτερα τήν άρνηση, οι κάτοικοι μετά τήν άργαία τους ή οι συνταξιούχοι γιά νά περνούν τίς ώρες τους καί σήμε-ώστε ότι ή κοινότητά μας είναι έθρα Άγροτικό Ίατρείο — Κτηνιατρείο — ΟΤΕ και Τηλεόρα-μείο.

Πανηγύρια στο Ζαγόρι

Τό πανηγύρι στο Ζαγόρι είναι ένα πανάρχαιο έθιμο πού χάνεται στή βάση τής Ιστορικής Παράδοσης. «Τό παλιό Χρόνια» τό πανηγύρι γίνονταν, κυρίως, στή πλούσια και γεμάτα ζωή μοναστήρια του Ζαγοριού, όταν γιορταζε ο άγιος τού Μοναστηριού. Τέτοια μοναστήρια ήταν: στή Ανατολική Ζαγόρι: τό αρχαιότερο και πύο έξοχότερο Μοναστήρι τής «Βουτσάς», πού ήταν πλουσιώτατο και πολύ όργανωμένο. Τό μοναστήρι κοντά στή Μακρόνη, αρχαίος τόπος λατρείας, πού έχει τήν ρίζα του στή πολύ παλιά χρόνια, τό μοναστήρι «Βισκουλά» χτισμένο από τόν Άρχοντα Μιχαήλ τόν 11ο αιώνα, τού Άγίου Νικολάου κοντά στή Σκαμνέλη, τού Ρογκοβού, τής Άγίας Παρασκευής στή Μοναδένδρι, τής Παναγίας στήν Άρίστη, στήν Κλειδωνιάουσα στή Βουκό κοντά στή Πάμπυκο, στήν Εγγελλίστρια Πάνω Σουδενών και πολλά άλλα.

Στά πανηγύρια αυτά πήγαινε ο κόσμος από τό γύρω χωριό καθώς και από πολύ μακρύτερα. Πεζοί και καβαλάραιοι, μέ τό χιλιοστολισμένο αλόγο τους, μέ τό ώραία χωριό μετόπιστά «κίλημα» πήγαιναν γεμάτοι πίστη και θρησκευτικότητα να προσκυνήσουν, να ιωνισούν διάφορα πράγματα, να γνωρίσουν τούς συγγενείς τους να κάνουν προζένια και τόσα άλλα. Στά πανηγύρια αυτά έπαισαν πολλοί έμποροι και ο κόσμος εύρισκε ευκαιρία να αγοράσει διάφορα είδη, να φάει καρυδάτο χαλβά, να φάει καραμέλες να ξαποχτεί, να ξεδιψήσει. Σε παλιό έγγραφο τής εποχής τού Άλη πασά γίνεται σύσταση στούς έμπορούς να πάνε στή πανηγύρια γιά νά γίνεται «πύο». Κοντά σ' όλα αυτά έπιβλησαν και οι όργανοπαίτες και γίνονταν τετρακούβερτο γλέντι.

Αργότερα άρχισαν να όργανωνονται πανηγύρια στή χωριά και σήμερα δέν υπάρχει χωριό στή Ζαγόρι πού νά μήν έχει τό δικό του πανηγύρι.

Ποπολεκικά και μέχρι τό 1941 τό πανηγύρι στο Ζαγόρι ήταν πύο καλό, πύο άγνά πύο ήρεμο. Δέν ήταν συγκοινωνία, οι Πανηγυριστές πύο ήχοι, ήταν πάντα «μουσαφίριοι» στούς συγγενείς των άλλων χωριών. Δέν έπρεξε ο κόσμος να φάει ψητά και νά πύο ήχοι. Οι μουσαφίριοι ήταν φιλοξενούμενοι, καλδέχτοι και ή περποίση τους ένα σπουδαίο καθήκον. Άλλωστε πάντα είχε άνταπόδοση. Τό γλέντι γίνονταν πύο ήρεμο από τίς 5 απόγευμα στήν άνοιξη ο χορός.

Ο μεγαλύτερος χορός ήταν μέ τό φως τής μέρας, δέν υπήρχαν τότε φωτά ηλεκτρικά, μόνο λάμπες, άστυλιν, και άργότερα «λουξ» φωτίζον τό χορό.

Οι όργανοπαίτες δέν έβαζαν μέγανω, τραγουδούσαν, κουράζονταν και τό χρήματα λίγα... Ο χορός ήταν όλοκληρη ίεροτελεστία. Χόρευαν οι άνδρες οι ήλικιωμένοι, οι γυναίκες οι παντρεμένες, προτιμούσαν οι νεόνυμφες καθώς και οι έφηβοί. Έπίσης ιδιαίτερα πρόσ-εμείο.

ΤΟΥ Κ. Κ. ΒΑΡΖΩΚΑ

γέρας ψητό, ήπιες μύρα μπορεί να πάρεις κι ένα χορό, αν σε βάλουν, αυτό είναι σήμερα τό πανηγύρι...

Όπως κάθε χρόνο έτσι και φέτος τό πανηγύρι στο Ζαγόρι άρχισαν μέ τό πανηγύρι τής «Ευαγγελίστριας» των Πάνω Σουδενών πού είχε πολύ κόσμο αλλά και πολύ θρησκευτικότητα. Πολύς κόσμος πήγε να προσκυνήσει τή Χάρη τής. Έπειτα στή Κουκούλη τής «Ζωοδόχου Πηγής» πού φέτος είχε μόνο θρησκευτικό χαρακτήρα. Τής «Άγίας Τριάδας» πανηγύρισαν ή «Ελάτη» και οι Νεγιάδες ήσυχα πανηγύρια και τό δυό ο κόσμος χόρεψε και γλέντησε μέ άνεση. Ιδιαίτερα στίς Νεγιάδες κράτησαν πολλό από τό παραδοσιακό του στοιχείο.

Θαυμάσιο ήταν τό πανηγύρι στή μοναστήρι «Ρογκοβού». Τό πανηγύρι αυτό είχε τήν τιμή να φιλοξενησθή τον Μητροπολίτη Ιωαννίνων Σεβασμιώτατον κ. Σεττάκη. Τό βράδυ στίς 23 Ιουλίου κατανυκτικός «Εσπερινός» τό πρωί στίς 24 λειτουργία και χειροτονία Ιερών, άκόλουθος «Αγιασμός» τό προαύλιο τής Μονής και ύστερα τετρακούβερτος χορός στήν ώραία και άπέραντη κρεββάτα τού μοναστηριού.

Στίς 20 Ιουλίου έγινε τό πανηγύρι τού Καπεσούβου. Στό παρεκκλήσι «Προφήτης Ηλίας» κατανυκτική λειτουργία, άγιασμός και ύστερα μέ τό «Τακούτσια» πού έπαιζαν τήν κατά τό έθιμο τού χωριού. Τό πανηγύρι τού Καπεσούβου είχε φέτος πολλόν κόσμο. Τό γλέντι ήσυχο και πολιτισμένο. Ο Γρηγόρης Καψάλης ο σπουδαίος αυτός κλαρινίστας πύο άποζημίωσε μέ τό ώραία παραδοσιακό του τραγούδι.

Τής Άγίας Παρασκευής 26 Ιουλίου πανηγύρισαν τό χωριό: Μονοδένδρι, Λεπτοκαρυά, Σιοποτσέλι (Διδένδρι), Σκαμνέλη και τό Τσερβάρι (Ελαφότοπος).

Στό Σκαμνέλι είχαν «τά Τακούτσια» και ο κόσμος πολύς. Πολλά αυτοκίνητα δημιούργησαν άσφυκτική κατάσταση. Πάντως τό πανηγύρι είχε μεγάλη επιτυχία. Στό Μονοδένδρι ο κόσμος είχε άνεση και

χόρεψαν πολλοί και έξυμνήρησαν τούς «ξένους» οι Μονοδενδρίτες δ-ακρίνονται γιά τήν καλή τους διάθεση. Όπως έμαθα ώραίο πανηγύρι έγινε στή Λεπτοκαρυά (Λιασκοζέτσι). Τό πανηγύρι αυτό ένα από τό καλύτερα τού παλιού καιρού κρατάει ακόμα πολλά παραδοσιακά στοιχεία. Στόν Ελαφότοπο κόσμος πολύς. Όλοι οι ξενητεμένοι έρχονται μέ πολλή νοσταλγία τήν εποχή αυτή στή χωριό τους ένα πολύ ζωντανό χωριό μέ πολλόν και έλεγκτό κόσμο. Εδώ ήταν αίσθητή ή έλλειψη τού Γρηγόρη Καψάλη στή άργαία, και οι Τσερβαριώτισσες, όνομαστές στούς «παλιακούς χορούς» δέν εύχαιριστηθήσαν...

Πάντως ο «Πύο» και ο «Φάι» τας μέ τό ώραία ψητά και τούς μεζέδες εύχαιρίστησαν τούς πανηγυριώτες.

Θαυμάσιο πανηγύρι έγινε όπως μου είπαν στή Δίλοφο (Σιοποτσέλι). Οι Σιοποτσελίτες διακρίθηκαν γιά τήν ώραία τους διάθεση να φιλοξενήσουν και να περιποιηθούν τούς ξένους. Η θαυμάσια συμπεριφορά ένθουσιασε τούς ξένους. Πολλά συγχαρητήρια στούς ανθρώπους αυτούς πού έδωσαν τόση ζωή στή χωριό τους.

«Τού Σωτήρος» 6 Αύγουστου ώραίο πανηγύρι έγινε στήν Καλωτά. Στήν Καλωτά γίνονταν πάντοτε τό καλύτερο πανηγύρι στή προπολεμικά χρόνια. Πάντως και φέτος ήταν ώραίο. Οι Καλωτάτες κρατούν όλα τό παλιά έθιμα και είναι πολύ φιλόξενοι. Έπισκέψεις και χοροί στή σπηλιά «Τό ξενητεμένο πούλι» άκούσε όμορφα και συγκινητικά από τό κλαρίνο τού Σιαρρέα, πού μέ τήν «πύο» του έβγαλε τό πανηγύρι. Τό απόγευμα ο χορός στήθηκε γρήγορα στή πολύ καλό «μισοχώρι» κάτω από τό πλατόνιο και τίς ύπεροχες άγριοκαστανίες. Πολύς κόσμος από τό γύρω χωριό. Τό γλέντι κράτησε ως τό βράδυ τής Τρίτης μέρας μέ ώραία ψητά και κρασοκάνωξη.

Τέλος στίς 15 Αύγουστου έγιναν πανηγύρια στή Τσεπέλοβο, στή Βισκουλά, στήν Αρκαδία (Δοβρά) και Φραγκάδες.

Οι μέρες αυτές ήταν γιά τό Ζαγόρι πολύ ζωντανές. Πλημύρισε ή περιοχή από ξενητεμένους και επισκέπτες. Οι όρσοι τού Ζαγοριού έπαιζαν τό φεστιβάλ τής Δωδώνης. Χιλιάδες αυτοκίνητα πέρασαν από τόν «Αγίον Θανάση» των Ασπραγγέλων.

Στό Τσεπέλοβο πού ήταν τό «συγκέντρωμα» «Τακούτσια» τού Γρηγόρη και Κώστα Καψάλη κόσμος πύο. Στό Μισοχώρι ήταν άσφυκτικό μαζεμένος ο κόσμος, ο χορός δικό και τριβίλιας. Πολύ νεολαία πύο, τό περιθώριο οι ήλικιωμένοι... Πρόσ-εμείο, αυτοκίνητα, αυτοκίνητα, αυτοκίνητα. Τό πανηγύρι κράτησε 4 μέρες και πάλι δέν χόρεψαν οι έφηβοί. Τό μεγάλο πανηγύρι τού Τσεπέλοβου έχασε τόν πα-

ραδοσιακό του χαρακτήρα έγινε κομποπολιτικός συνωστισμός.

Στή Βίτσα τό πανηγύρι ήταν πύο καλό, γλέντι ήσυχο και μέ κέφι. Ο χορός άνετος και μέ τάξη. Ο Πρόεδρος τής Κοινότητας και ο Πρόεδρος τού Έκπολιτιστικού Συλλόγου τού χωριού φρόντισαν νά κρατηθεί στή παραδοσιακή του πλαίσια τό πανηγύρι. Κόσμος καλός και τό αυτοκίνητα δημιούργησαν συνωστισμό.

Στούς Ασπραγγέλους κομποπολημύρα. Όλοι οι επισκέπτες τού Ζαγοριού περνούσαν και από τό πανηγύρι τής «Δοβράς». Στό θαυμάσιο χώρο στήν πλατεία τού χωριού ο χορός στήθηκε από βραδύς και κράτούσε ως τό πρωί. Όργανα καλά ο κλαρινίστας έβαλε όλη τήν τέχνη του γιά νά εύχαιρίστη τούς χορευτές. Τό γλέντι κράτησε τρεις μέ-

ρες. Όραίο πανηγύρι, όπως μου είπαν έγινε στίς Φραγκάδες. Οι Φραγκαδιώτες κρατούν πολλά παραδοσιακά στοιχεία. Ο ενεργητικός Πρόεδρος τής Κοινότητας φρόντισε μέ κάθε τρόπο γιά τήν ώραία εμφάνιση τού χωριού. Ο Γιωργούλας και ο Νίκος φρόντισαν γιά ώραία ψητά και μεζέδες. Ο χορός άνετος και μέ πολύ κέφι. Τήν τρίτη μέρα «τρώκωσαν» σε ένα πολύ καφότο γλέντι.

Έκεί όμως πού τό Πανηγύρι είχε πραγματικό τόν παλιό του παραδοσιακό χαρακτήρα ήταν τό πανηγύρι στή παλιά μοναστήρι τό «Βισκουλά» ανάμεσα από τό χωριό Καλωτά, Μοναστή, Καμιά και Φραγκάδες.

Προσκυνήτες από πολλά χωριά παρακολούθησαν τόν έσπερινό και τόν Άγιασμό πού έγινε στήν έσωτερική αύλη τού Μοναστηριού.

Γιά πρώτη φορά φέτος ο χώρος ηλεκτροφωτισθηκε χωρίς στήν εύγενική προσφορά θερμού πατρίτιου. Έπίσης τό Μοναστήρι τού «Βισκουλά» άνακαινώθηκε μέ πλούσια δαπάνη άλλου πατρίτιου. Ο Έπίτροπος τού Μοναστηριού μετά τόν Άγιασμό σε συγκινητική ομιλία του εύχαιρίστηκε τούς «εύεργετες» τού Μοναστηριού.

Μετά τόν Άγιασμό βράδυνο δείπνο μέ κρασοκάνωξη φαγητά και ύστερα γλέντι ως τό πρωί.

Όταν άρχισε νά γλυκοχαράζει και τό πούλι τραγουδούσαν «τό έωθινό» οι Προσκυνήτες άρχισαν νά επιστρέφουν στή χωριό τους. Πύο τό χιλιοστολισμένο αλόγο τού παλιού καιρού πού άναλογούσαν οι πλαγιές από τίς φωνές των ανθρώπων «καί τό «κυρία» πού ο καρυδάτος χαλβάς τού «Κοτσάκι» πού ο χορός στή «άλωνα»! Όλα έπαιζαν μέ τήν έμβολή τού αυτοκινήτου! Τώρα βούζαν οι ράχες από τό «μασσίρισμα». Η πρόσδος σβάνει τήν παράδοση...

Και άλλα πανηγύρια έγιναν στή Ζαγόρι στή Ανατολική και τό Δυτική γιά τό όποιο δυστυχώς δέν έχουμε στοιχεία. Παρακαλούμε όσους θέλουν νά μάς στείλουν σχετικές άναποκρίσεις τίς όποιες μέ εύχαιρίστη θα τίς δημοσιεύσουμε.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

"ΖΑΓΟΡΙΑΚΑ '82" ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΩΝ

Με μεγάλη επιτυχία έγιναν στους Ασπραγγέλους οι Πολιτιστικές Εκδηλώσεις του Συλλόγου «ΖΑΓΟΡΙΑΚΑ '82» που τις παρακολούθησαν εκτός από τους συμπατριώτες οι Αρχές της πόλεως Ιωαννίνων και πολλοί επισκέπτες.

Η εκδήλωση άρχισε το πρωί της Κυριακής 8 Αυγούστου με άρχιερατική λειτουργία χοροστατούντος του μητροπολίτη Ιωαννίνων κ. Θεοκλήτου.

Στην κατανυκτική ατμόσφαιρα έντυπης έκδοσης η χοροδία της Αγίας Αικατερίνης Ιωαννίνων με επικεφαλής τον κ. Σωτήρη Χριστογεώργιο.

Μετά τη θεία λειτουργία στην πλατεία του χωριού έγινε το μουσικό μνημόσυνο του μουσικοσυνθέτη Μαργαρίτη Καστέλη από τη Λάρισα.

Για τον άειμνηστο Μ. Καστέλη μίλησε ο παγκοσμίως φημής βιολιστής Τάσος Αποστολίδης από την Καλαμάτα, η όμιλία δημοσιεύεται παρακάτω.

Η Φιλαρμονική του Δήμου Ιωαννίνων έπαιξε συνθέσεις του μουσουργού και ο χορευτικός όμιλος του Π.Σ. Ζαγορίσιων χόρεψε χορούς του.

Το πρωινό έκλεισε με τα εγκαίνια και την επίσημη της έκθεσης χειρογράφων σχετικά με τη ζωή και τη συγκρότηση του Ζαγοριού τους προηγούμενους αιώνες.

Με πολύ προσοχή και φροντίδα ήταν εκτεθειμένα στα γραφεία του Συλλόγου εκατοντάδες —προσφορά των Ζαγορίσιων— «ισορροπίες» διασκέδης, προκοσμήματα, πωλητήρια, φερμάνια κ.ά.

Η έκθεση που κράτησε όλη τη βδομάδα από 8—15 Αυγούστου την επισκεύτηκαν πολλοί, δύο δε βράδια οι κ. Α. Βερτόδουλος και Μ. Α. Ράμπογλου πρόβαλαν εγχρωμες διαφάνειες με θέμα το Ζαγόρι.

Η ΟΜΙΛΙΑ

ΤΟΥ Κ. ΤΑΤΣΗ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ

Τόν θυμάμαι σά νάταν χτές. Σκεπτικός, πάντα με μια συμβουλή να τριγυρνάει ανάμεσα στους στρατιώτες του μουσικού — έτσι απλός, καταδεχτικός και με μιαν αντίκεια τρυφερότητα στα μάτια του. Και δεν τον ξεχωρίζεις απ' αυτούς, δεν ήξερες αν είναι ένας φαντάρος μες τους άλλους, αυτός ο Διοικητής μας.

Κυρίες και Κύριοι, Θάθελα να σας μιλήσω απλά για το Μαργαρίτη Καστέλη, γιατί παρ' ότι τον ήξερα λίγο, τον αγαπήσα πολύ και θά τον θυμάμαι πάντα.

Τόν γνώρισα το 52—53 σε δύο σχολές για μένα σιγμές, Διοικητή της Μουσικής του Α' Σώματος Στρατού στα Τρίκαλα. Είχα μετατεθεί εκεί με ενέργειές του — κι έμεινα κοντά του 4 μήνες.

Θυμάμαι τους ανεπιτήδευτους τρόπους του, την αγάπη και το

σεβασμό όλων μας στο πρόσωπό του — σ' αυτόν που ποτέ δεν τιμωρούσε και το μόνο μέσο που είχε για να δώσει κάποια τάξη, ήταν μια παροδική αγγριάδα, που κατένευε δέν έπειθε ότι ήταν στο φυσικό του... Άκόμα θυμάμαι τις πολλές φορές που τον έβλεπα για τη Μουσική και τα εμπόδια που δάξανε στη δουλειά μας μερικοί, για τις ζήλειες, τους φόβους, τους εγωισμούς — αλλά και πώς όλα τα αυτά δεν ήταν τίποτα, μπροστά στη Μουσική. Κι αυτό το δόλεψες στα μάτια του, όταν μιλούσε γι' αυτόν κι όταν τραγουδούσε με τη σπασμένη και αβυσσική του φωνή την «αυγούλα λεμονιά».

Άλλοι θεία, σκέφτομαι τώρα, δεν ήταν τυχαίο, που ο Καστέλης διασκεύασε τόσο άμορφα το Ήπειρώτικο αυτό τραγούδι: και στη μελωδία και στα λόγια του υπάρχει κάτι το ξεχωριστό, μια παρακάλη, μια πονηριά, ένα θαύδ άνικανοποίητο, τζένηρο που φοβόμαστε ότι ποτέ δεν θα πραγματοποιηθεί, μια τρυφερότητα απέραντη, και τσαχπινιά και χούμορ — αλλά κι η ξεκαρτερήση — όλα αυτά είναι τυπικά Ήπειρώτικα, δικά μας και χαραχτηρίζουν θαυμαστά τον ίδιο τον Καστέλη.

Γεννήθηκε το 1907 στη Χρυσούπολη της Καβάλας. Ο πατέρας του είχε πάει εκεί από τη Λάρισα, σαν τσαγγάρης. Πέθανε όταν ο Μαργαρίτης ήταν 10—12 χρονών. Τόν στείλαμε μετά στα Γιάννινα, στο Όρφανοτροφείο Γ. Σπανού. Μετά την ξενιτειά και τη φτώχεια, αρχίζει η όρφάνια. Έδω, μες τόρφανοτροφείο θά διαπλαστεί η ψυχή κι ο χαρακτήρας του, από έδω αυτή η θλίψη κι η πίκρα κι η μοναξιά που θά τον ακολουθήσουν σ' όλη του τη ζωή.

Όμως κι έδω επίσης θά γνωρίσει τη Μουσική. Μόνο καταφύγιο στη ζωή του παιδιού — στη ζωή Καστέλη. Μαθαίνει εσθρόνως κι αλτιόχρονο, όργανα της μπάντας κι αρχίζει να μπαίνει στον κόσμο της Μουσικής. Ο Μαργαρίτης είναι προικισμένος, έχει ευαισθησία κι ένα τρυφερό αυτί που θά τον κάνει να διορθώνει στις πρόβες τους μαέστρους του.

Στρατεύεται — και το 1927 γίνεται απ' εϋθελίας μόνιμος έπιλοχίας Μουσικής — πράγμα σπάνιο.

Μετατίθεται στην Αθήνα και σπουδάζει, τελειοποιώντας την Αρμονία και την ένοργάνωση με το Μανώλη Καλομοίρη.

Αυτός τον επηρεάζει πολύ. Είχατε στην εποχή άκμης των Έθνικων Μουσικών Σχολών.

Ο Καλομοίρης είναι ο έισηγητής κι ο δημιουργός της Έθνικης μας Μουσικής Σχολής. Σ' όλη την

Ευρώπη φανερώνεται από καιρό μια στροφή απ' το Ρωμαντισμό προς τις ρίζες και τη Λαϊκή παραδοσιακή Μουσική. Οι Συνθέτες γοητεύονται απ' το πλούσιο φολκλόρ και βασίζουν τις ιδέες και τους τρόπους τους στα Διμοτικά τραγούδια, φάχουν τη ρυθμολογία των λαϊκών χορών. Αυτή η στροφή έφερε στη Μουσική, Συνθέτες σαν τον DYORAK και SMETANA στην Τσεχοσλοβακία, το SIBELIUS στη Φιλανδία, τον KODALY και το BELA BARTOK στην Ουγγαρία, τον ENESCOUR στην Ρουμανία, το VLADIGEROV στη Βουλγαρία, τον KORSAKOV και το Μόδεστο MOUSORSKI στη Ρωσία. Έκει, στην Όδησσό, σπουδάζει ο Καλομοίρης, έρχεται στην Ελλάδα και με το έργο και τους άγιονες του χτίζει την Έθνική μας Σχολή.

Σύμπτωση: έκεινη την εποχή δεν υπήρχαν όρχηστρες — κι ο Καλομοίρης μελετά και δημιουργεί μπάντες.

Ο Καστέλης ακολουθεί πολύ φυσικά αυτό το δρόμο κοντά στο μεγάλο Δάσκαλο. Το μυαλό του όμως πάντα στην Ήπειρο, πάντα στα Ζαγόρια: «Θέλω» έλεγε ο ίδιος «ν' ανοίξω στη Μουσική ένα δρόμο, που ο Κρουσάλης κι ο Χρηστοδασίλης άνοιξαν στην ποίηση και την πεζογραφία, μια Μουσική με Ήπειρώτικα Ήθος».

Κι έτσι, δοκιμάζει την πρώτη του ολοκληρωμένη Σύνοψη, στα 1928—30. Είναι μια συρραφή σκοπών από Ήπειρώτικα τραγούδια με τον τίτλο «ΒΟΥΝΟΠΑΛΙΕΣ ΤΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ».

Τα τραγούδια αυτά είναι: Τάφαγε, τά μουσουλιά, Αη μου, Παπαδιά, Μοιρολόι, Κοφός.

και τελειώνει με το Φυσούν, ένα κομμάτι σε δύσκολο, σύνθετο ρυθμό 9/8 που ο BELA BARTOK τον μεταχειρίζεται πάρα πολύ συχνά.

Κι αρχίζει η Στρατιωτική ζωή. Το 1939 δίνει εξετάσεις για Άνθυπολοχαγός κι έρχεται ΠΡΩΤΟΣ. Βρίσκεται συχνά στην Αθήνα, αλλά και στην Ήπειρο, στη Λάρισα, στα Τρίκαλα κι αλλού. Άνεδαίνει συνέχεια τους θαυμούς, όπως και στην έκτιμηση των γύρων του. Αυτό δέχεται το κοστίζει και σε έχθρες. Δουλεύει πολύ, πλουτίζει τις γνώσεις και την πέτρα του. Ήδη, τα έργα του αποκοτούν πιο προσωπικό ύφος: Ο Λαυράγκας, ο σπουδαίος Έφτανήσιος Συνθέτης έλεγε: «Μουρέ αυτό μου μυρίζει Καστέλη».

Στο τέλος γίνεται Άρχιμουσικός του Έπιτελείου, παίρνοντας πρώτος αυτός το θαύμιο του Άντισυνταγματάρχη, δηλαδή τον

άνωτερο τίτλο: Γενικός Έπιτελετής Στρατιωτικών Φιλαρμονικών.

Η καριέρα του στο Στρατό είναι γεμάτη ΠΡΩΤΕΙΕΣ. Από που λένε για τους Ρωμαντιστές «πρώτοι στ' άρματα, στα γόνατα και στα Γράμματα» πάει γύρω στο Μαργαρίτη — μόνο που αυτός έφερε τα γόνατα γι' άλλους, το πάθος του ήταν άλλο.

Θάθελα να πω λίγα λόγια για τη δραστηριότητά του. Και παρ' ότι έδω έλεγα μέσα στο Στρατό, που έδω έλεγε τις άντιξοότητες και τη νόνητα δράσης ο Καστέλης κινείται με πρωτοτυπία και να δημιουργήσει.

Θάρεπε έδω να εναρμονίσω όλους όσους κουνειάζοντας μαζί τους μου δώσανε πληροφορίες που δεν ήξερα — και στοιχεία χρησιμα. Ψυχαίτερα το γαμπρό του κ. Π. Σιγανή Γιάννη που του χρησιμοποίησα γι' αυτή μου τη μικρή έσηγηση — και που βρίσκεται σήμερα ανάμετά μας, μαζί με την κυρία Γιάννη, αδελφή του Μαργαρίτη.

Χάρη λοιπόν στο πάθος του ο Καστέλης καταφέρνει και δημιουργεί το 1953, και για πολλά χρόνια, όρχηστρα στην ΕΡΤ και την ΥΠΕΝΔ. Παίζει άμέτρητα έργα δικά του ή Διασκευές που έλα χάθηκαν δυστυχώς, γιατί τις κατέλας με τις ήχογραφήσεις τις κατέστρεψε κάποιος «συνάδελφος» του που τον διαδέχτηκε.

Το 1958 με 59 βρίσκουμε το Μαργαρίτη μαζί με τη Στρατιωτική μας μπάντα στο Μπάρι της Γαλιτίας. Γίνεται ένα Εθιμοτυπικό Φεστιβάλ Στρατ. μπάντας. Έτσι που κανένας δεν το περίμενε, ο πεισματάρης Ήπειρώτης το κάνει το θαύμα:

Η Ελλάδα παίρνει το Α' Βραβείο με το έργο του Καστέλη Ο ΣΤΑΥΡΑΝΤΟΣ, γραμμένο πάνω στο ποίημα του Κρουσάλη. Και να που οι Έταλοι στο πλαίσιο της μπάντας μας στους δρόμους του Μπάρι φωνάζουν: VA GRECIA. Έτσι αυτό που θα θαυμάσιος μουσικός μας Εθιμοτυπικός έλεγε: «κάνεις στην Ελλάδα, δέν ξαίρει τη μπάντα όπως αυτός έπισημοποιήθηκε παιχνίδισμα».

Στον Καστέλη επίσης χρωστάμε την πιο σωστή ένοργάνωση του Έθνικου μας Έγνου: όπως τον άκουμε τώρα, είναι γράφημα δικό του.

Αξίζει ν' αναφέρουμε έδω με ποιά άφορη έγινε αυτή η κομποίηση; άς πούμε του Έγνου. Είχε έρθει στην Αθήνα ο άρχιμουσικός της Άγγλικής μπάντας Ζήτσης να παίξει τον Έγνο μας. Και μια και δέν υπήρχε τίποτα το γραμμένο σωστά, ο Καστέλης στα γρήγορα και απ' ο μνήμη έγραψε το μέρος κάθε όργάνου.

Αξίζει ν' αναφέρουμε έδω με ποιά άφορη έγινε αυτή η κομποίηση; άς πούμε του Έγνου. Είχε έρθει στην Αθήνα ο άρχιμουσικός της Άγγλικής μπάντας Ζήτσης να παίξει τον Έγνο μας. Και μια και δέν υπήρχε τίποτα το γραμμένο σωστά, ο Καστέλης στα γρήγορα και απ' ο μνήμη έγραψε το μέρος κάθε όργάνου.

Αξίζει ν' αναφέρουμε έδω με ποιά άφορη έγινε αυτή η κομποίηση; άς πούμε του Έγνου. Είχε έρθει στην Αθήνα ο άρχιμουσικός της Άγγλικής μπάντας Ζήτσης να παίξει τον Έγνο μας. Και μια και δέν υπήρχε τίποτα το γραμμένο σωστά, ο Καστέλης στα γρήγορα και απ' ο μνήμη έγραψε το μέρος κάθε όργάνου.

Σε δύο ώρες μέσα είχαμε για πρώτη φορά γραμμένο τον Έθνικό μας Έγνο.

Όμως κι έδω απ' το Στρατό έλα να παρουσιάσει μιαν άξιόλογη δραστηριότητα.

Το 1962 διορίζεται στο ΕΘΝΙΚΟ ΩΔΕΙΟ Καθηγητής ένοργάνωσης. Η έκτιμηση γι' αυτό δουλειά του είναι γενική. Απ' την έκτιμηση γι' αυτό δουλειά του είναι γενική. Απ' την έκτιμηση γι' αυτό δουλειά του είναι γενική.

Το 1966 τον καλούν στην Κεφαλονιά για να όργανώσει και να μελετήσει μουσικούς των πνευστών όργάνων: Έτσι ιδρύθηκε η μπάντα της Κεφαλονιάς.

Όμως ο Καστέλης είναι κουρασμένος. Ένα άτυχισμα και μια πάθηση του σπονδυλίου στα 1967 τον οδηγούν στο Νοσοκομείο για έγχείρηση.

Το '69 τον βρίσκουμε άκόμη στο Έθνικό Ωδείο να διδάσκει. Σε λίγο άποχωρεί κι από καί.

Στα τελευταία χρόνια της ζωής του, πρόφτασε και πήρε μερικές χαρές:

Στα 1965 η Συμφωνική Όρχηστρα Βορείου Ελλάδος παίζει στη

που έφυγε πρόσφατα.

Το 1972 ο νέος Μαέστρος Καβαλιεράτος παίζει με τη Συμφωνική Όρχηστρα της ΕΡΤ και μετά με την Όρχηστρα Νέων «Παναγιόμνια» το έδιο έργο. Ο Καστέλης παρών. Είναι ίσως η τελευταία του χαρά γιατί τον ίδιο χρόνο φεύγει για πάντα.

Θά μου επιτρέψετε τώρα να σας θυμίσω μερικά έργα του, χωρίς απαιτήσεις για πλήρη κατάλογο: 1) ΒΟΥΝΟΠΑΛΙΕΣ ΤΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ που ήδη αναφέραμε, γραμμένο το 1928 με '29.

2) Φουσούνια και ΚΟΝΤΟΓΛΑ ΛΕΜΟΝΙΑ, δυο πολύ έμορφες διασκευές στα Ήπειρώτικα αυτά τραγούδια, γραμμένες μες την κατσαρή, 1942 με '43.

3) Το 1950 συνθέτει ένα πρωτότυπο και πολύ καλού γούστου έθιμοτυπικό, το «Θεσσαλία».

4) Το 1958 φτιάχνει το «Σταυράκι» για Όρχηστρα, αλλά και τη διασκευή για μπάντα — που πήρε στο Μπάρι το Α' Βραβείο.

5) Τον ίδιο χρόνο διασκευάζει για όρχηστρα και για μπάντα το

ΛΙΣΤΑ: Η πατρίδα του Μαργαρίτη Καστέλη.

(Ο Ξενώνας)

Χορό του Ζαλόγγου.

6) Κάπου εκεί κοντά συνθέτει το πιο ολοκληρωμένο έτος έργο του, την ΕΙΣΑΓΩΓΗ και ΣΥΡΤΟ ΉΠΕΙΡΩΤΙΚΟ.

7) Το 66—67 παίρνει το περίφημο τραγούδι του Ζάκα.

Έσείς βουνά, Ζάκα μ' των Γρεβενών

και πίκρα του Μετσόβου

λίγο για χαμηλώσεις

ένα ιουφρέι τόπο

για να φανούν, Ζάκα μ' τα Γρεβενά

και πάνω στο σκοπό του, φτιάχνει ένα κομμάτι για κλαρίνο και FAGOTTO, τόσο έμορφα γραμμένο, που συχνά δίνεται σήμερα σαν κομμάτι για Δίπλωμα στους μαθητές των πνευστών αυτών όργάνων.

8) Γράφει επίσης ένα DUO για δυο κλαρίνα, μια Σονάτα για κλαρίνο και FAGOTTO άπεριωμένη στα δυο άγαπημένους του μαθητές. Γράφει επίσης άμπελλες διασκευές τραγουδιών.

Προσπάθησα σήμερα να σας ζωγραφίσω άρχα το πορτραίτο ενός ανθρώπου κι ενός Μουσικού. Σηραγμένος μονάχα στις δικές μου μνήμες και σε κουνέτες που έκανα με φίλους του, με στρατιώτες του, με συνάδελφους που κάποτε είχαν την τύχη ναχουν Διοικητή τους στο Στρατό, το Μαργαρίτη Καστέλη. Αυτός ο άνθρωπος δούλησε όλο τον κόσμο που ήταν δίπλα του. Είχε μια φυσική έκτιμηση για τους ταλαντούχους Μουσικούς που υπηγετούσαν τη θητεία τους. Έκανε το πόν για να τους άλαφρύνει, να τους δώσει την ευκαιρία να μελετήνε — κι αυτό ήταν πολύ σπάνιο. Ήταν θαύματα δημοκρατικά. Έκανε το ανθρώπινο καθήκον του κι άποσύρονταν στη μοναξιά του, χωρίς ποτέ να ζήτηζε ανταλλάγματα. Κλεισμένος στο καθήκον του, στη Μουσική και στα δέδια του — ή διδασκάλη του είχε όλα τα γνωστά όνόματα της Λογοτεχνίας μας απ' τον Παλαμά μέχρι τον Σαμαράκη που άγαπούσε ξεχωριστά. Θαρραλέος, άνοιχτός στο μυαλό, κλειστός σά χαρακτήρα — σιγά - σιγά άπομονώθηκε πιο πολύ. Άπομονώθηκε άπ' όλο τον κόσμο, άκόμα κι έδω άπ' τους συνάδελφους του. Πολλοί τον θυμούνται. Ένας μου έλεγε: «Οι τίτλοι και τ' αξιώματα κάπως δέν του πήγαιναν».

Ο φίλος του Κυπριός λέει: «Ο πιο καλός μουσικός μπάντας, μουσικός φοδερός και σπουδαίος άνθρωπος».

Κι ο Κυπριός είναι ο καλύτερος καθηγητής σήμερα των πνευστών.

Ο μαθητής του Παρασκευόπουλος: «Έφυγε πικραμένος. Κλεισμένος στο σκοτεινό του δωμάτιο, με κόπο τον βγάλαμε με δόλο. Δέν ήθελε ούτε στο Ωδείο να πάει».

Άλλοι, σπάνια είδα μαθητές ναχουν μια τέτοια αγάπη και να διατηρούν τόσο έντονα τη μνήμη του Δασκάλου τους, όσο οι δικαί του.

Σιγά - σιγά ο κύκλος έκλεινε γύρω του, ο Καστέλης έμεινε με τη νοσταλγία του Ζαγοριού, με τη Μουσική του, με τους μαθητές του και λίγους συγγενείς και φίλους. Ένας απ' αυτούς ο γαμπρός του Τάσος Γιάννης που τον γνώριζε απ' τα πρώτα χρόνια του Όρφανοτροφείου — το '55, ο Κώστας Παχός απ' τη Θεσσαλία, ο κλαρινετίστας της Κρατικής Γαμουρής απ' την Ήπειρο, ο μαθητής του Παρασκευόπουλος. Όλοι τους Ήπειρώτες.

Και δέν είναι δέδια τυχαία! Άνάμεσα σε Ήπειρώτες άισθανόταν άσφαλη, έδρασε τις ρίζες του, τις μνήμες του, ήταν η φυσική του άμυνα μέσ σ' ένα κόσμο πικρό, άμορφο, που έχει χάσει τις καταβολές και τον προσανατολισμό του.

Έτσι έζησε, τραγούδησε και πέθανε ένα παιδί του Ζαγοριού, ο Μαργαρίτης Καστέλης.

«Γ' ΑΝΟΙΧΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ»

Κέντρον Έρευνών Ζαγορίου

Από 1 μέχρι 7 Αυγούστου πραγματοποιήθηκε η πολιτιστική έκδελωση του Κ.Ε.Ζ. «Ανοικτό Σχολείο» στα χωριά Δίλοφο, Έλάτη και Κάτω Πεδιά:

Περίλαβανε μεταξύ άλλων στο πρόγραμμά του όμιλεις των: Ι. Σουνού, Ιστορικά - Λογογραφικά της Έλάτης. Ν. Καραπίδακη: Παράδοση βιβλίου και άνάπτυξη άναγνωστικών κέντρων. Βασ. Τζόβα: Ιστορικά - Λογογραφικά Κάτω Πεδιάς και Π. Μπέχλη: Θέματα συντήρησης έργων Τέχνης. Οι κ. Χ. Μασσαλάς, Δ. Μασσαλάς και Π. Λεοντόρης μίλησαν για τη Δομή και άποκατάσταση παραδοσιακών πέτρινων κατασκευών:

Το άπόγευμα οι έπισκέπτες παρακολούθησαν το «παρινόδι γνωριμία» στο Δίλοφο, Έλάτη και Κάτω Πεδιά για να γνωρίσουν τα χωριά και τους κατοίκους τους.

Το πρόγραμμα είχε: Παράσταση του Ο.Η.Θ. «Παραμύθι χωρίς Όνομα». Ήχοθέαμα του Άγγελου Καλομοίρη: «Ζαγόρι... χθές σήμερα, αύριο». Προβολή ταινίας «Ακονό» Καγκάκ στον Αώο» και έκλεισε με το πολυθέαμα του Τάκη Άλεξίου «Οι τέσσερις Έποχές».

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Η Άδελφότητα Κουκουλιωτών «Ο Ευγένιος Πλακιδας» εύχαριστεί τον χωριανό μας κ. Κώστα Π. Λαζορίδη για την προσφορά (50) πενήντα αντίτυπων του Βιβλίου του «Βυζαντινά Μνημεία του Ζαγοριού» με σκοπό να το πουλήσει η άδελφότητα και τα χρήματα να τα διαθέσει για τους σκοπούς της.

Για το Διοικητικό Συμβούλιο Ο Πρόεδρος ΓΟΥΝΟΠΟΥΛΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ Ο Πρόεδρος ΓΟΥΝΟΠΟΥΛΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΑ "ΖΑΓΟΡΙΑΚΑ '82," (τοῦ Πολιτιστικοῦ Συλλόγου Ἀσπραγγέλων)

ΠΡΟΙΚΟΔΟΣΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΙΚΟΣΥΜΦΩΝΑ ΤΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Ἀρκετὰ μεγάλο χῶρο στὶς πολιτιστικὲς ἐκδηλώσεις τῆς Δοθρᾶς μὲ τὸν τίτλο: «Ζαγοριακὰ 82» ἔχουν πιάσει τὰ φωτοαντίγραφα ἀπὸ παλιὰ Ζαγορίσια προικοσυμβόλαια. Ὅπως ὅλα τὰ ἄλλα ἔγγραφα, ἔτσι καὶ αὐτὰ εἶναι σημαντικά, γιατί μᾶς κατατοπίζουν πάνω σὲ μιὰ πολὺ σοβαρὴ πτυχὴ τῆς κοινωνικῆς συγκρότησης τῶν κατοίκων τοῦ Ζαγορίου ἀπὸ τὰ πολὺ παλιὰ χρόνια μέχρι σχεδὸν τὸν αἰῶνα μας.

Καθὼς ξέρομε, ἡ οἰκογένεια ἀποτελεῖ τὸν πυρῆνα, τὸ βασικὸ κύτταρο σὲ κάθε ἀνθρώπινη κοινωνία. Γιὰ τὴ δημιουργία ὅμως τῆς οἰκογένειας, ἀπαραίτητη προϋπόθεση θεωρεῖται νὰ προηγηθεῖ τὸ μυστήριο τοῦ γάμου. Στὸ ἱερὸ αὐτὸ μυστήριο ἀναφέρονται τὰ ἄφθονα σχετικὰ χαρτιά, πού φέρουν τὸ χαρακτηριστικὸ ὄνομα «προικοσυμβόλαια» ἢ «προικοσύμφωνα».

Ἐξετάζοντας κανένας τὰ προικοσύμφωνα διαπιστώνει πὼς ὅσα ἀναφέρονται σ' αὐτὰ δὲν εἶναι ἄσχετα μὲ τὰ ὅσα ἐξετάστηκαν ὡς τώρα γύρω ἀπὸ τὴν αὐτοδιοίκηση τοῦ Ζαγορίου. Καθὼς γράφτηκε σὲ προηγούμενα κεφάλαια, πολλὲς διατάξεις σχετίζονται στενὰ μὲ τὰ ὅσα θεσπίστηκαν κατὰ τὰ χρόνια τῆς αὐτοδιοίκησης τοῦ Ζαγορίου στὰ πλαίσια τῶν προνομιῶν.

Ἰδιαίτερα τὰ χαρτιά αὐτοῦ τοῦ τομέα ἀναφέρονται στὸ θεσμὸ τῆς προίκας. Γιὰ τὸ σοβαρὸ αὐτὸ θέμα ἀσχολήθηκαν ἀπὸ τὰ πρὶν παλιὰ χρόνια οἱ Ζαγορίσιοι καὶ θρέθηκαν στὴν ἀνάγκη νὰ δημιουργήσουν διάφορα θέσμια γύρω ἀπὸ τὸ ζήτημα τῆς προικοδοσίας.

Τὸ θέμα αὐτὸ, ἐπειδὴ εἶναι πολὺ σπουδαῖο, ἀπασχόλησε ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια διάφορους μελετητές, πού ἔχουν καταγίνει μὲ τὰ διάφορα θέματα τῆς περιοχῆς μας. Σημαντικὰ ἀπασχόλησε τὸ ζήτημα αὐτὸ τὸ Δημήτριο Σάρρο καὶ Περικλὴ Βιζουκίδη κατὰ κύριο λόγο, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἄλλους. Τῶν δυὸ πρώτων οἱ ἐργασίες εἶδαν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητας πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο τοῦ 1940 στὸ περιοδικὸ «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ». Τὸ ζήτημα αὐτὸ μὲ ἀπασχόλησε καὶ μὲνα ἐδῶ καὶ τριάντα χρόνια σχεδόν. Κατὰ κύριο λόγο ἀπὸ λαογραφικὴ ἀποψη. Μιά σύντομη μελέτη μου μὲ τίτλο: «Οἱ προικοδοσίες στὸ Ζαγόρι στὰ παλιὰ χρόνια» δημοσιεύθηκε στὸ 7ο τεῦχος (Νοέμβριος 1952) ἀπὸ τὸ περιοδικὸ «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» (σελ. 689 - 697). Τὸν τελευταῖο καιρὸ ἀρκετὰ ἐποικοδομητικὰ ἀσχολήθηκε μὲ τὸ θέμα αὐτὸ καὶ ὁ συνάδελφος κ. Σταύρος Ζήγος μὲ τὸ βιβλίο του πού ἔχει τίτλο: «Τὸ Ζαγόρι καὶ τὸ γραπτὸ ἐθνικὸ δίκαιο στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας».

Ἀλλὰ μέσα στὰ πλαίσια τῆς προσπάθειάς μου γιὰ μιὰ κάπως πρὶν πλατύτερη ἐρευνα τῶν ἱστορικῶν καὶ λαογραφικῶν θεμάτων τοῦ Ζαγορίου, ἀσχολήθηκα καὶ τὰ τελευταῖα χρόνια, καθὼς σημειώθηκε καὶ στὴν εἰσαγωγή. Κατὰ τὸ 1966 ἔχω καταβάλει κάποια προσπάθεια καὶ μάζεψα ἀρκετὰ Ζαγορίσια προικοσυμβόλαια πρωτότυπα ἢ φωτότυπημένα ἢ καὶ ἀπλὰ ἀντίγραφα τους. Μὲ βάση αὐτὰ τὰ στοιχεῖα πού συγκέντρωσα τότε κατάρτισα μιὰ κάπως πλατύτερη μελέτη γιὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ, πού μπορεῖ νὰ δεῖ κάποτε πὸ φῶς τῆς δημοσιότητας σὲ βιβλίο σχετικὰ μεγάλο (γύρω στὶς 300 σελίδες). Ἀπ' αὐτὴν τὴν ἐργασία παραθέτω ἐδῶ λίγα στοιχεῖα γιὰ κατατοπισμὸ τῶν ἐπισκεπτῶν τῆς ἐκθεσῆς τῆς Δοθρᾶς.

Ὅπως γράφτηκε πρὶν πάνω, εἶναι τὰ σχετικὰ χαρτιά πού ἀναφέρονται στὴν προίκα. Γεννιέται λοιπὸν ἀμέσως τὸ ἐρώτημα: Τί εἶναι αὕτὴ ἡ προίκα;

Κατὰ τὸν ὅρισμὸ πού δίνουν σχεδὸν ὅλοι οἱ συγγραφεῖς, προίκα εἶναι ἡ δωρεὰ πού χορηγεῖται στὸ γαμπρὸ ἀπὸ μέρος τῶν γονέων τῆς νύφης, πού παντρεύεται, γιὰ νὰ ἀντιμετωπιστοῦν τὰ ἐξοδα τοῦ γάμου, καθὼς καὶ οἱ πρώτες ἀνάγκες τῆς νέας οἰκογένειας. Γιὰ τὸ λόγο λοιπὸν αὐτὸ, ἡ προίκα συνίσταται σὲ χρήματα, σὲ φορέματα, κοσμήματα, σπιτικά σκεύη, σὲ ἀκίνητη περιουσία (σπίτι, χωράφια, ἀμπέλια, κλαδερὰ, κήπους κ.λπ.), καθὼς καὶ σὲ ζῶα. Ὁ θεσμὸς τῆς προίκας εἶναι πολὺ παλιός. Δὲν εἶναι γνωστὴ ἡ πρώτη του προέλευση. Ἐφαρμόστηκε κατὰ ποικίλες μορφές καὶ σχεδὸν σ' ὅλες τὶς ἐποχές. Τὸ θέμα τῆς προικοδοσίας δὲν παρουσιάζεται μὲ τὰ ἴδια χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα σ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, οὔτε ἀκόμα καὶ στὶς ἀφορεστές ἐπαρχίες μιᾶς χώρας. Σὲ κάθε περιοχὴ ἐμφανίζεται αὐτὸ μὲ κάποιον ξεχωριστὸ χαρακτήρα, ἀνάλογα μὲ τὶς τοπικὲς συνθήκες καὶ τὸ βαθμὸ πολιτισμοῦ κάθε χώρας.

Στὸ Ζαγόρι, ὅπως καὶ σ' ἄλλες κάπως σὲ πολιτισμὸ προχωρημένες περιοχές, τὸ ζήτημα τῆς προικοδοσίας ἀπασχόλησε κατὰ διάφορους καιροὺς καὶ διάφορους τρόπους τοὺς κατοίκους τῆς περιοχῆς μας, γιατί εἶχε φέρε σὲ ἀπόγνωση πολλὲς φορές τοὺς γονεῖς τῶν κοριταῶν, ἐπειδὴ οἱ γαμπροὶ εἶχαν ὑπερβολικὲς ἀπαιτήσεις σχετικὰ μὲ τὴν προίκα. Πολλὲς φορές ἐπιχειρήθηκε ὁ περιορισμὸς τοῦ κακοῦ. Καθὼς σημειώνεται στὰ «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» (Ἔτος Β' 1927. Τεῦχος Γ') ἀπὸ τὸ Δημ. Σάρρο, στὰ 1701, ὅταν στὰ Γιάννινα ἦταν δεσπότης ὁ περίφημος Μητροπολίτης Κλήμης, «ἐθεσπίσθησαν ὑπὸ τῶν προκρίτων τῆς πόλεως, ἐν οἷς περιελαμβάνοντο καὶ οἱ πρόκριτοι τοῦ Ζαγορίου, θεσμοὶ περισταλτικοὶ τῶν προικῶν καὶ τῆς τότε κρατούσης μεγάλης πολυτελείας, ἐπικυρωθέντες ὑπὸ τοῦ Οἰκουμένου καὶ Πατριάρχου Καλλινίκου τοῦ Β' τοῦ Ἀκαρνανίου». Ἐπειδὴ ὅμως οἱ θεσμοὶ αὐτοὶ δὲν κρατήθηκαν, ἀλλ' ἔπαυαν νὰ ἐφαρμόζονται, πάλι οἱ πρόκριτοι τῶν Γιαννίνων στὰ 1776, ὅταν ἦταν Μητροπολίτης στὰ Γιάννινα Παῖσιος, ἐπικύρωσαν καὶ πάλι τοὺς παλαιούς θεσμούς καὶ καθάρισαν τὶς προίκες σὲ ἑπτὰ κατηγορίες. Ἀπ' αὐτὲς ἡ πρώτη ἦταν 90.000 ἀσπρά καὶ ἡ τελευταία 10.000 ἀσπρά. Τὸ κάθε ἀσπρὸ ἦταν τὸ 1)3 τοῦ παρὰ. Ἐξυπακούεται πὼς πάντοτε στὶς τέτοιες ἐνέργειες συμμετεῖχαν κι' οἱ Ζαγορίσιοι. Τὸ ζήτημα αὐτὸ ἀπασχόλησε κι' ἄλλες φορές τοὺς Ζαγορίσιους, καθὼς γίνεται φανερό κι' ἀπὸ σχετικὰ ἔγγραφα μὲ χρονολογίες πρὶν ἀπ' ὅτὸ 1800. Τὸ κακὸ θέβαια δὲ σταμάτησε, γιατί δὲν περιορίστηκαν οἱ ἀπαιτήσεις τῶν γαμπρῶν.

Στὰ 1832 οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν χωριῶν τοῦ Ζαγορίου μαζεύτηκαν στὰ Γιάννινα καὶ ἔκαναν ἕνα θέσιμα ἀπὸ 13 ἄρθρα, μὲ τὸ ὅποιο κανονίζονταν οἱ προικοδοσίες στὰ διάφορα χωριά. Παραλείπω νὰ παραθέσω ἐδῶ αὐτὸ τὸ θέσιμα γιὰ οἰκονομία χώρου. Βέβαια ἀναγράφεται αὐτὸ στὴ μεγάλη μου ἐργασία, πού σχετίζεται μὲ τὰ ζητήματα τῆς προικοδοσίας. Αὐτὸ εἶναι δημοσιευμένο ἀπὸ τὸν Περικλὴ Βιζουκίδη στὰ «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» Χρόνος Β' Τεῦχος Α' καὶ Β'. Στὰ 1845 ὅμως ἔγινε πάλι ἀπ' τοὺς Ζαγορίσιους καινούρια διατίμηση γιὰ τὶς προικοδοσίες. Παραλείπω νὰ παραθέσω κι' αὐτὴν ἐδῶ γιὰ τὸν ἴδιο λόγο. Καὶ ἡ πρὶν τῶν Γιαννίνων τὴ χρονιά αὕτὴ (1845), καθὼς γράφει ὁ Παν. Ἀραβαντινὸς («Χρονογραφία τῆς Ἡπείρου» Β' σελ. 230) σὲ κοινὴ συνέλευση πῆρε σχετικὰ μέτρα γιὰ τὸ ζήτημα αὐτό.

Μὲ βάση τὰ γενικὰ θεσπίσματα πού γίνονταν ἀπὸ τοὺς Πρόκριτους τοῦ Ζαγορίου στὰ Γιάννινα, σὲ κάθε χωριὸ καθαρτίζονταν σχετικὸς κώδικας, μὲ τὸν ὅποιο ταξινομοῦνταν

καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ σὲ διάφορες κατηγορίες καὶ κατὰ συνέπεια κανονίζονταν καὶ τὸ ποσὸ τῆς προίκας, πού μποροῦσε νὰ δώσει κάθε οἰκογένεια στὸ κορίτσι τῆς.

Ἀποφεύγεται ἡ παράθεση περισσότερων λεπτομερειῶν στοιχείων ἐδῶ γιὰ τὸ τόσο σημαντικὸ αὐτὸ θέμα. Ὁ ἐπισκέπτης τῆς ἐκθεσῆς τῆς Δοθρᾶς μπορεῖ νὰ ἐνδιατρίψει περισσότερον πάνω σ' αὐτὰ καὶ καταφεύγοντας καὶ στὰ συγγράμματα, πού σημειώθηκαν παραπάνω, νὰ κατατοπιστεῖ ὅπως πρέπει καὶ σὲ ἱκανοποιητικὸ βαθμὸ γιὰ τὸ ζήτημα τῶν προικοδοσιῶν.

Ἀπὸ τὰ σχετικὰ προικοσυμβόλαια διαπιστώνεται, πὼς στὸ θέμα τῶν προικοδοσιῶν ἐπικρατοῦσε κατὰ τὴ σύνταξη τῶν προικοσύμφωνων ἕνα ἔντονο θεοκρατικὸ πνεῦμα. Ἀπ' αὐτὰ παίρνει κανένας ἰδέα γιὰ τὸν τρόπο τῆς ἐνδυμασίας τῶν γυναικῶν στὰ παλιὰ τὰ χρόνια (φλοκατὸ, σαλταμάρκα, φέσι, κοτινί, τουμάνι, γελέκια μὲ χάρτζια κ.λπ.). Ἀκόμα κατατοπίζεται κανένας καὶ σχετικὰ μὲ τὴν προέλευση τῶν ὀφασμάτων, μὲ τὰ ὁποῖα γίνονταν τὰ φορέματα τῆς προίκας (μοσχοπολιάνικα, πολίτικα, Βιεννέζικα, Ρωσσικά, Βλαχίτικα, ποδιὲς μπογιασιένιες κ.λπ.).

Τὸ θέμα αὐτὸ εἶναι πολὺ μεγάλο καὶ μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ σὰν σημαντικὴ πηγή, πού μπορεῖ κανένας νὰ κάνει ποικίλες μελέτες ἀπὸ ἀποψη λαογραφικῆ, ἱστορικῆς, κοινωνικῆς, οἰκονομικῆς, γλωσσολογικῆς κ.λπ.

Τὰ ὅσα γράφονται ἐδῶ ἀποτελοῦν μικρὴ ἐπιτομὴ ἀπὸ τὴν πλατύτερη ἐργασία μου, πού ἔχει τίτλο: «Οἱ προικοδοσίες καὶ ὁ παραδοσιακὸς γάμος στὸ Ζαγόρι».

Ο ΖΑΓΟΡΙΣΙΟΣ ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΣΜΟΣ

Τονίστηκε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ αὐτῆς τῆς ἐργασίας, πὼς γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ ἀξιοθαύμαστου λαϊκοῦ πολιτισμοῦ, πού παρουσίασε τὸ Ζαγόρι κατὰ τοὺς περασμένους αἰῶνες καὶ ἰδιαίτερα κατὰ τὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας ἔχουν συντελεσεῖ κτὰ κύριο λόγο δυὸ παράγοντες:

α) Ἡ καλὴ αὐτοδιοίκηση τοῦ τόπου μὲ βάση τὰ πρόνοια πούχε παραχωρήσει ὁ κατακτητὴς καὶ β) ὁ Ζαγορίσιος ταξιδιωτισμός. Θὰ τραβοῦσε πολὺ σὲ μάρκος αὕτὴ ἡ ἐργασία ἀν' ἐπιχειροῦσα νὰ ἀσχοληθῶ κάπως λεπτομερεῶς ἀπὸ τὸ δεύτερο αὐτὸ παράγοντα, δηλαδὴ τὸ ταξίδεμα τῶν Ζαγορίσιων. Τὰ πολλὰ αὐτὰ στοιχεῖα γιὰ τὸ ταξίδι θὰ ἐκτεθεῖν πολὺ πλατιά στὴ μεγάλη μου ἐργασία γιὰ τὸ θέμα αὐτό, πού μπορεῖ κάποτε νὰ ἴδῃ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητας. Θεωρῶ ὅμως σκόπιμο νὰ παραθέσω ἐδῶ μονάχα ἕνα σχετικὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ μιὰ περιγραφή πού ἔχει δημοσιευτεῖ στὸ περιοδικὸ «Λόγιος Ἑρμῆς» (1821 σ. 63).

Γράφονται σ' αὐτὸ τὰ ἐξῆς σχετικὰ μὲ τὸ ταξίδεμα τῶν Ζαγορίσιων:

«...Τὸ Ζαγόρι εἶναι τόπος ὀρεινός, ὅμως τερπνός καὶ εὐχαρὶς διὰ τὴν ποικιλίαν τῶν τοποθεσιῶν, κείμενον εἰς μὲν ἀπὸ τὰς δυτικὰς καὶ χαμηλοτάτας σειρὰς τῶν βουνῶν τῆς Πίνδου, στεφανώονταν πρὸς ἀνατολὰς τὴν ὠραίαν τῶν Ἰωαννίνων πεδιάδα. Ἡ δὲ γῆ, παρὰ τοὺς συχνούς ἀμπελῶνας καὶ τὴν ὀπωροφορίαν, εἶναι κατὰ τὰ ἄλλα ὀλίγον καρποφόρος. Διὰ τοῦτο οἱ κάτοικοι γενικῶς ἐξυπνοὶ καὶ φιλόπονοι (ὡς εἶναι φυσικὰ ὅλοι σχεδὸν οἱ ὀρεινοί) καὶ δοσμένοι εἰς τὴν τέχνην, τὰς ὁποίας μετέρχονται ἔξω, νέοι μὲν ὄντες, περιτρέχουν ὅλην τὴν Ἑλλάδα, τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ τοὺς λοιποὺς τόπους, ἕως τὴν Βλαχίαν καὶ Μολδαυίαν. Οἱ δὲ τὸ ἐμπόριον ἀκολουθοῦντες ἐκτείνονται καὶ εἰς τοὺς πολιτισμένους τόπους τῆς Εὐρώπης. Ὅταν δὲ αἱ τοῦ σώματος δυνάμεις ἐλαττούμεναι προμηνώσιν τὸ γῆρας ἐρχόμενον, σφοδρὰ καὶ ἀκατανίκητος νοσταλγίας δυνάμεις τοὺς ἀναφέρει ὅλους εἰς τὴν πατρίδα των, προθυμομένους καὶ ποθοῦντας θερμῶς νὰ μὴν ἀφήσουν τὰ ὁστὰ αὐτῶν εἰς ἀλλὴν ἀπὸ τὴν γῆν τῶν πατέρων των. Φέρουσι δὲ ἐπανερχόμενοι ἐκεῖ, μαζί μὲ τὰ κέρδη τῶν κόπων αὐτῶν καὶ ὅσα

καλὰ ἠθικὰ ἢ μακρὰ ξενιτεῖα τοὺς ἐδίδαξε. Διὰ τοῦτο ἐμβαίνων ἐκεῖ ὁ ξένος θαυμάζει θάλεπαν σιμὰ τῆς ἀπλότητος καὶ ὀλιγαρκείας, τὴν ἡθὼν ἡμερότητα, ὀλίγον οἰκίαν τῶν ὀρεινῶν ἀνθρώπων. Ταῦτα ὁμολογοῦνται, ὅχι μόνον ἀπὸ τοὺς ὁμογενεῖς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ξένους περιηγητὰς, ὅσοι ἐπεσκέφθησαν τὴν γῆν ἐκείνην. Τρεῖς μάλιστα, οἱ Γάλλοι Ποτεύνος, Χαρθεννέλος καὶ Βεσσιέρης, οἵτινες διέτριψαν ἐκεῖ, ἀφοῦ πρῶτον μακαρίζουν πολλὰ τοὺς Ζαγορίτας, ὡς ἀπολαμβάνοντας πολὺ περισσότερον ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους Γραικοὺς εὐτυχίαν, θεθαίνουσιν, ὅτι ποτὲ λαὸς δὲν εἰδείξεν ἥθην ἡμερώτερα, κοινωνικώτερα καὶ καθαρότερα καὶ ὁποῖος θέλει νὰ γνωρίσῃ τὸ εὐτράτελλον καὶ φιλοπαύμονα τρόπον καὶ τὸν χαρακτήρα τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων, πρέπει νὰ ἀνεθῇ εἰς τὰ θουνὰ ἐκεῖνα...». Ἀς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ μὴν γράψω κανένα σχόλιο στὰ παραπάνω πού γράφτηκαν ἐδῶ καὶ περισσότερον ἀπὸ 160 χρόνια γιὰ τὴν εὐεργετικὴ ἐπίδραση πού εἶχε ὁ ταξιδεμὸς τῶν Ζαγορίσιων στὴν ἀνάπτυξη τοῦ περιφήμου λαϊκοῦ πολιτισμοῦ στὴν περιοχὴ μας.

Γιὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ κατὰ θαυμάσιο τρόπο ἔχει διαλαθεῖ πολὺτιμα στοιχεῖα καὶ ὁ συμπατριώτης μας ἀπὸ τὸ Λιτσκοθέσι - Ζαγοριοῦ λογοτέχνης καὶ συγγραφέας κ. Βασ. Φαντίσιος στὸ βιβλίο του μὲ τίτλο: «Φασίστες λυσαγμένοι στὸ Ζαγόρι», θρηνώντας τὴν καταστροφὴ πού ἔκαναν στὸν τόπο μας οἱ Γερμανοὶ, πού στὰ 1943 ἔκαψαν τὰ μισὰ σχεδὸν χωριά του Ζαγοριοῦ. Καθὼς εἶναι γνωστὸ τὰ ἀξιοθαύμαστα ἔργα πού ἔκαναν οἱ Ζαγορίσιοι τὰ ἔκαναν μὲ χρήματα φερμένα κατὰ κύριο λόγο ἀπὸ τὸ ταξίδι. Κανένας σχεδὸν Ζαγορίσιος δὲν ἔγινε πλούσιος ἀπὸ ἐπιτόπιους πόρους. Ἐπιγραμματικὰ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ τὸ τονίζει ὁ κ. Φαντίσιος μὲ τοὺς ἐξῆς στίχους του:

«Πόσα χρόνια κι ζαμάνια
διακόσια χρόνια—δυὸ αἰώνια!
δούλευαν σὰν τὰ μελίσσια
κουβαλοῦσαν σὰ μινιμύγια!
Δούλεβαν κικουνουμοῦσαν!
κουνουμοῦσαν—καζαντοῦσαν
κουνουμοῦσαν—κουβαλοῦσαν
κουνουμοῦσαν—ἔσπελναν
ἔσπελναν—ματάστιλναν!
ἔσπελναν—ζανάστελναν!
Κονομοῦσαν—ἔφερναν
ἔφερναν—ζανάφερναν
ἔφερναν—ζανάφερναν
γιὰ νὰ γίνει τὸ Ζαγόρι μας...»

Πολλὰ στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τοὺς καιροὺς καὶ τὰ θέματα τοῦ θερμοῦ τοῦ ταξιδιοῦ θὰ δεῖ κανένας στὰ σχετικὰ παλιὰ ἔγγραφα καὶ ἄλλα χαρτιά (ἐπιστολὲς κ.λπ.) στὴν ἐκθεσὴ τῆς Δοθρᾶς «Ζαγοριακὰ 82».

Τὸ θέμα αὐτὸ εἶναι πολὺ μεγάλο καὶ πολὺ σοβαρὸ. Στὸ σχετικὸ βιβλίο μου πού ἔχω γράψῃ γι' αὐτὸ συνοπτικὰ στοιχεῖα θ' ὀρσκει κανένας στὴν εἰσήγηση πού ἔχω κάνει γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ στὸ Δ' Λαογραφικὸ Συμπόσιο πού ἔγινε στὰ Γιάννινα ἀπὸ 10-13 Ὀκτώβριος 1979.

ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ ΚΩΔΙΚΑ

των Έπών Σουδενών του Ζαγορίου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο (Βεκίληδες)
Πέμπτος Βεκίλης
 Σελίδες Κώδικα 316 - 317
 Συμφωνητικό ανάμεσα στο χωριό και το Χριστόδουλο Α. Δούβλη. Τον όριζαν για δεύτερη φορά Βεκίλη, που σημαίνει ότι ο χωριανός αυτός ήταν αξιόλογο πρόσωπο.
 Η θητεία του όριζεται για ένα χρόνο με αντιμισθία 700 γρόσια.
 Τα άρθρα του συμφωνητικού είναι 14.

Όλο τα άρθρα — διατάξεις — του συμφωνητικού δεν προσθέτουν κάτι νέο. Κάποια παραλλαγή, διαφορά υπάρχει στο θέμα της δεκατίας, την οποία και σημειώνουμε:
 «Εάν η κοινότης θέληση να την αγοράση (τη δεκατία) αυτός — ο Βεκίλης — χρεωθεί να τηρή, όπου οδηγηθεί από τους χωριανούς, είτε σαν άλλοι δεκατίοι υπάρχουν αυτός θέλει παρευρίσκειται εις όλες των τας πράξεις και θέλει προσπαθή να τελώσουν τα πάντα προς το συμφέρον της κοινότητος. Έξεκαθαρίζεται δε ότι διά τα χαράτσια θέλει ακολουθήσει κατά το νέον βασιλικόν σύστημα».

Και εις ένδειξιν υποφαινόμεθα
 1850 Δεκεμβρίου 30 Έπών - Σουδενά.
 Οι χωριανοί Έπών - Σουδενίται - ο Βεκίλης Χριστόδουλος
 Άναγνώστη Δούβλη. Η υπογραφή έμφανίζει τον Χριστόδουλο Δούβλη αρκετά έγγραμμο.

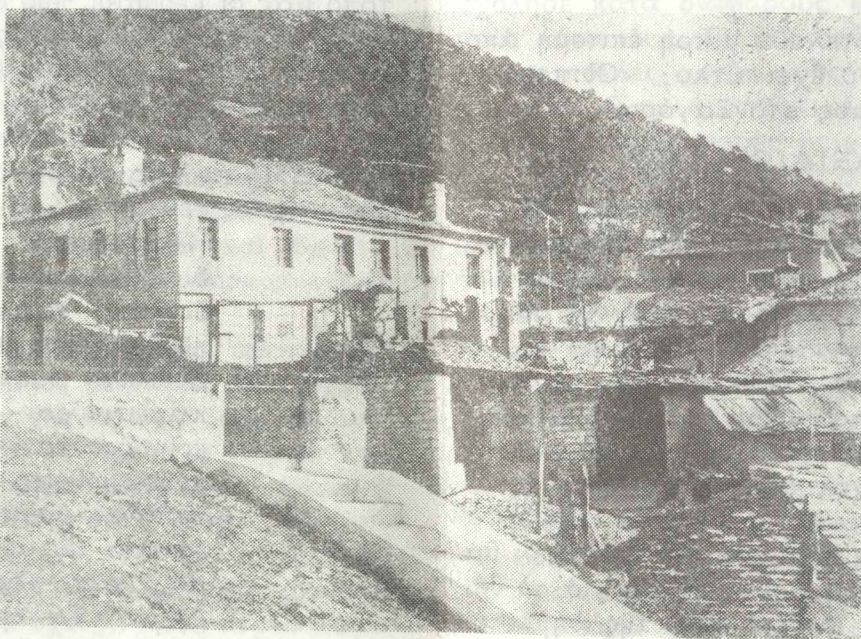
Έκτος Βεκίλης:
 Σελίδες 330 - 331: Συμφωνητικό ανάμεσα στο χωριό και το Χριστόδουλο Α. Δούβλη. Για τρίτη φορά όριζεται Βεκίλης το ίδιο πρόσωπο, που σημαίνει ότι ανταποκρίνονταν ο Χριστόδουλος Δούβλης με πληροτητα στα σπουδαία καθήκοντα και τις υποχρεώσεις της θέσεως αυτής. Τα άρθρα του συμφωνητικού είναι (14). Η θητεία του όρίστηκε 15μηνη με αντιμισθία 640 γρόσια.

Τίποτα το νεώτερο δεν προστίθεται στο συμφωνητικό εκτός από το άρθρο 11. Μνημονεύει αυτό: «Είναι εις χρέος (του Βεκίλη) να επιμελήται την επισκευήν πηγαδίων, τουλούμπας, και λοιπών. Στο μεγάλο πηγάδι «η Λεύκα», από το οποίο ύδρευονταν η Κοινότης τους θερινούς μήνες, ήταν έγκαταστημένη μέσα σε οικόμοιο ειδικό υδραντλία το 1850 για να εύκολυνεται ο κόσμος στην άντληση του νερού χωρίς να χρησιμοποιή κοβάδες (σιούκλος). Προβλέπονταν και χρονιατικό κονδύλι για την καλή συντήρησή της. Όταν η αυτόδιόκηση της Κοινότητος χαλαρώθηκε, και η τουλούμπα — υδραντλία έπαυσε να λειτουργεί στο πηγάδι και έπαναφέρθηκε ο παραδοσιακός κοβάς (σιούκλος) για την άντληση του νερού. Υπόλειμμα της εισαγωγής του νεωτερισμού των περασμένων αιώνων ήταν μερικά έρειπια του οικισμού που είχαν απομείνει

στις αρχές του αιώνα μας για να διηγούνται σε μας τούς μικρούς τα περασμένα καλά χρόνια στις κοινές υποθέσεις του χωριού.

Έβδομος Βεκίλης
 Σελίδες 384 - 349. Το συμφωνητικό έγινε μεταξύ των χωριανών και του Νικολάου Δήμου. Το συμφωνητικό έγινε με όρους:
 Παρουσιάζει κάποια ιδιαιτερότητα. Δεν είναι οι διατάξεις του συμφωνητικού αριθμημένες. Η αντιμισθία του όρίστηκε σε 800 γρόσια για ένα χρόνο και έχει ισχύ από το 1854 Άπριλ. 14 μέχρι του 1855 Άπριλ. 14. Η απόληψη του χρημ. ποσού θα γίνει σε δύο δόσεις.

Στο συμφωνητικό αναφέρεται η υποχρέωση του Βεκίλη να εξοφλήση το χρέος της οινότητος που έμεινε στη διάρκεια της θητείας του προηγούμενου Βεκίλη Χρ. Δούβλη. Στο

ίδιο αναφέρεται και για χρηματικά ποσά που έδαναισαν χωριανοί το χωριό για να πληρωθούν οι φόροι προς το Βλαέτι, καθώς και για τα διακανονισμό κάθε έκκερητότητας.

αι κάτι άλλο νέο στοιχείο διαλαμβάνεται στο συμφωνητικό αυτό που δεν πρέπει να παραλειφθή. Είναι αυτό:

«Επειδή εις τας παρούσας περιστάσεις περνών βασιλικά άσκήρια και άνθρωποι άσθεντικοί, διά τούτο χρεωθεί (ο Βεκίλης) άσάκις έρχονται εις τ όχωριόν μας να τούς κάμνη τα συνήθη κατά ιερών κανόνια και να παραστέκηται εις ό τι η χρεία τό καλεί πράγματα και άλλα, και να φυλάττη καταγραφών αυτών».

Όταν περνούσαν λοιπόν Τούρκοι και ήταν υποχρεωμένο το χωριό να τούς δεχθή για διανυκτέρευση, την ευθύνη ή την τακτοποίηση αυτή την είχε ο Βεκίλης, ο οποίος τηρούσε ούστηρη σειρά.

Επίσης στο ίδιο συμφωνητικό γίνεται λόγος και για την πληρωμή του φόρου 1) ενός σπιτιού που έ-

κλεισε στο χωριό και ο νοικοκύρης του έγκαταστάθηκε στην Κέρκυρα και 2) ενός άλλου που άποστίζε από το χωριό.

Όγδος Βεκίλης.
 Σελίδα 350. Συμφωνητικό μεταξύ του χωριού και του κ. Χριστόδουλου Σακελλαρίου. Είναι πανομοιότυπο σχεδόν με το προηγούμενο.
 Η ισχύς του είναι για ένα χρόνο με αντιμισθία 650 γρόσια.
 Έκείνο που αναφέρεται σε συμφωνητικό είναι και τούτο:

«Εάν έκτακτόν τι ζήτημα διά πληρωμής φόρου τινός ή όποιουδήποτε άλλης υποθέσεως ήθελε παρουσιασθή αυτός (ο Βεκίλης) πρέπει να ενεργή, όπως διαταχθή από την κοινότη».

Διό έγινε το παρόν δι' ένδειξιν υποφαινόμεθα

1855 Ιουνίου 8 Ε. - Σουδενά.
 Ο Βεκίλης Χριστόδουλος Ι. Σακελλαρίου.

Από την υπογραφή του δείχνει ότι γνωρίζει αρκετά γράμματα.

κην δολοφονία και δι' ότι λαμβάνει από τον καθένα θέλει του δώσιν αποδείξεις.

δ) «Όταν τυχόν άπεναντι άσκήρια βασιλικά και άνθρωποι άσθεντικοί (Τούρκοι), όταν είναι εις άσθεντικοί να τούς στέλλη (ο Βεκίλης) εις τον κοινόν άμνην (άμνη) ο ύπευθυνος του άμνηκού: έκείνος που είχε και αντιμισθία χρονιακή) του χωριού μας Χριστόν Σάνον, εάν όμως περισσότεροι των άσθεντικών τών περισσότερων θέλει τού κάμνη τα συνήθη κατά ιερών κανόνια, (να τούς τακτοποιή σε σπιτία Σουδενίτικα) και όταν η χρεία τό καλή διά πράματα και άλλα να παραστέκηται και να φυλάττη τακτική καταγραφών αυτών».

Άμελικο λοιπόν, ξεναγός για άσθεντικούς και άμνη, ο ύπευθυνος ένοδόχος.

Διό έγινε το παρόν δι' ένδειξιν και υποφαινόμεθα

1856 Οβριού 9 Έπών - Σουδενά
 Άκολουθούν 15 άνατομα και πέννυμα χωριανών και η υπογραφή του Βεκίλη Μιχαήλ Πασιάλη (Φωτό - Φωτιάδης) χωρίς το επίπνυμα. Η υπογραφή φανερώνει το Βεκίλη άληγομαθή.

Δέκατος Βεκίλης. Σελίδες Κώδικα αντίγραφο) 452 - 453.

Συμφωνητικό μεταξύ εκπαιδευτών της Κοινότητος και του Μίχου Π. Φωτού, ο οποίος για δεύτερη φορά αναλαμβάνει το άσκημα του Βεκίλη. Ισχύς συμφωνητικού για ένα χρόνο με αντιμισθία 800 γρόσια. Το συμφωνητικό είναι με διατάξεις χωρίς αριθμό. Στοιχείο νέο που προστίθεται είναι το ακόλουθο: ...«Διά δε τούς δερβενναγούς, εάν η κοινότης εύρη εν μόνον ασήπνη διά να τούς βάλη εκεί, αυτός (ο Βεκίλης) πρέπει να φροντίζη να τούς μαλιστα, τα χαράτσια, ή δεκατία και όσα άλλα αναφέρονται εις συνήθη χρονικά πληρώματα. Ένώ όλα τα μνημονεύματα τεκίφια ήταν φόροι πληρωτέοι στο Ντοβλετι, τα συνήθη χρονικά πληρώματα ήταν οι μισθοί των δασκάλων, του γιατρού και η χρονιατική άμοιβή του Δεσποτή. Και η κατανομή του ποσού των 10 χιλιάδων άσπρων πώς γίνονταν στις 120 οικογένειες του χωριού;

Διό έγινε το παρόν υπογεγραμμένον παρά των εύρεθέντων χωριανών και εδόθη εις χείρας του ένδειξιν

1858 Φεβρ. 10 Ε. Σουδενά. Έπονται 18 υπογραφές χωριανών.

Ένδεκάτος Βεκίλης:
 Δεν έχει αριθμό το συμφωνητικό αυτό στο αντίγραφο του κώδικα. Είναι το τελευταίο και το περιεχόμενό του είναι διαφορετικό από όλα διαλαμβανόντα τα άλλα συμφωνητικά.

Ο Χριστός Ποσάς του Ίωνανος διορίζεται - εκλέγεται από τούς εύρεθέντες χωριανούς Μουχτάρης και Ταξιλτάρης. Η θητεία του είναι για ένα χρόνο και η αντιμισθία του καταβάλλεται με διαφορετικό τρόπο. Το συμφωνητικό χαρακτηρίζεται από διαφορετική στάση του όσον στη έναντι των Σουδενιτών. Ο Τούρκος σκηπταίος και ο Βεκίλης δεν είναι αυτός που ήταν εις τώρη

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο
 Στη σελίδα 186 του αντιγράφου του κώδικα είναι καταχωρημένη η υπ' αριθ. 1 Στίμα των χρονικών

● **ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗΝ 11η ΣΕΛ.**

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ απ' την 10η ΣΕΛ.

τελφών εις άσπρο δέκα χιλιάδες.
Η ΣΤΙΜΑ

Μεταφέρουμε γι' αυτή και τη σημασία της τά όσα γράψαμε στο μικρό μας βιβλίο για τον Ίω. Λαμπρινό από τις σελίδες 50 - 53.

Για τη Στίμα τώρα αναφέρουμε τα ακόλουθα:

Τι είναι η Στίμα των χρονικών τελφών του χωριού μας εις άσπρο δέκα χιλιάδες;

Μπορεί να υποστηριχθή ότι είναι ή στέρα κολών, τό κρηπίδωμα, για την όλη κοινοτική δομή, πορεία, ανάπτυξη και ζωή στα μούρα και δύσκολα χρόνια της σκλαβιάς. Η αναφερόμενη Στίμα είναι ή έκτιμησή των επιφορτίσεων των χωριανών στο διάστημα μιάς χρονιάς για 10 χιλιάδες γρόσια.

Αυτή ήταν ή δομή συνοπτικά στα δημοσιονομικά θέματα του χωριού, που αναφέραμε, αλλά και στο κάθε Ζαγοροχώρι με μικρές παραλλαγές.

Η Στίμα με τα τεκίφια και τα άσπρα, τα γρόσια δηλ. είναι ο καθαρισμός, τό ρίξιμο, των φόρων της χρονιάς, που ήταν υποχρεωμένοι να καταβάλλουν οι Σουδενίτες και ο όποιος δε μπορούσε να περυνά τις 10 χιλιάδες γρόσια.

Από την καταβολή αυτών των φόρων τη μερίδα του λέοντος έπαίρει τό Βλαέτι.

Τα τεκίφια, οι φόροι ήταν, όπως προκύπτει από συμφωνητικά Βεκίληδων με τούς εκπροσώπους της Κοινότητος, τα κοπνιατικά, τό ρεντίφι, τό άχυρόφυλο, τό νουζούλι, τα προστίθεται είναι τό ακόλουθο: ...«Διά δε τούς δερβενναγούς, εάν η κοινότης εύρη εν μόνον ασήπνη διά να τούς βάλη εκεί, αυτός (ο Βεκίλης) πρέπει να φροντίζη να τούς μαλιστα, τα χαράτσια, ή δεκατία και όσα άλλα αναφέρονται εις συνήθη χρονικά πληρώματα. Ένώ όλα τα μνημονεύματα τεκίφια ήταν φόροι πληρωτέοι στο Ντοβλετι, τα συνήθη χρονικά πληρώματα ήταν οι μισθοί των δασκάλων, του γιατρού και η χρονιατική άμοιβή του Δεσποτή. Και η κατανομή του ποσού των 10 χιλιάδων άσπρων πώς γίνονταν στις 120 οικογένειες του χωριού;

Με τον πιο ακριβοδίκαιο τρόπο και ανάλογα φυσικά με την οικονομική επιφάνεια της κάθε οικογένειας. Αρχίζε από τα 230 γρόσια για τό πιο εύλογο σπιτί και κατέβαινε έως τα 10 γρόσια για τό πιο φτωχό. Μία χρονιά μάλιστα — τό 1852 — ή Στίμα φκιασμένη από τούς εκλεγμένους πληρεξουσίου του χωριού έχωρίζε τούς χωριανούς σε 12 βαθμούς με τό χωριανό του πρώτου βαθμού, που πλήρωνε 230 γρόσια και τό χωριανό του 12ου βαθμού, που πλήρωνε 6 γρόσια. Και έως εδώ καλά.

Άλλες δαπάνες, άλλες ανάγκες, δεν είχε τό χωριό;
 Είχε φυσικά. Παπάδες, ντραγάτες, λούτσες, πηγάδια, δρόμοι, συντήρηση σχολών και εκκλησιών, πλείστες όσες άλλες ανάγκες πώς καλύπτονταν;

Η Στίμα ήταν ο άκρογωνιαίος λίθος για να βρεθούν τα οικονομικά μέσα που χρειαζόνταν για να κυβερ-

νηθή, να αναπτυχθή τό χωριό και να πάη μπροστά.

Όσα χρηματικά ποσά χρειαζόνταν, βρίσκονταν με αναλόγηση και καταβολή από τούς χωριανούς με τόν ακόλουθο τρόπο.

Βάση ήταν τό άσπρο, τό γρόσι της Στίμας και τό 1/40 του γροσιού, ο παράς.

Εάν στη Στίμα μιά οικογένεια ήταν γραμμένη να καταβάλη 100 γρόσια και οι δαπάνες για τις κοινοτικές ανάγκες περά από τις 10 χιλ. γρόσια ήταν άλλες 5 χιλιάδες, ή επιβάρυνση στο κάθε γρόσι, που είχε σαράντα παράδες, αναλογούσαν 20 παράδες. Έτσι ήταν υποχρεωμένοι τό σπιτί να πληρώσιν ακόμα στα 100 γρόσια της υποχρεωτικής εισφοράς του και 20 παράδες με αναλόγηση για τό κάθε γρόσι της όφειλής του, ήτοι δηλ. 100 γρόσια επί 20 παράδες κάνουν 2 χιλιάδες παράδες, που, όταν διαιρούνται με τούς 40 παράδες, που είχε τό γρόσι, άποδίδουν 50 γρόσια. Έτσι ο φόρος τό τεκίφιο, ή υποχρεωτική εισφορά έφθανε τα 150 γρόσια. Η ίδια αναλογία ίσχυε και για τα 230 γρόσια της εισφοράς του χωριανού α, που θα άνεβαινε και θα έφθανε 230+115=345 γρ. και για τό 6 γρόσια του χωριανού β, που θα έφθανε 6+3=9 γρ.

Αυτή ήταν ή δομή συνοπτικά στα δημοσιονομικά θέματα του χωριού, που αναφέραμε, αλλά και στο κάθε Ζαγοροχώρι με μικρές παραλλαγές.
 Η σημασία τώρα της Στίμας με τις προεκτάσεις της είναι άνυπολόγηση σε ώφέληματα.

Ο Σουδενίτης, ο Ζαγοριώτης πληρώνοντας αυτό που του άναλογούσε σε άσπρο σύμφωνα με τις οικονομικές δυνατότητές του, έκανε πέρα τό δυνάστη, τόν ξεφορτώνονταν. Και τό τίμημα ήταν ή έξασφαλισή της άπλοχωριάς, μιάς μορφής έλευθερίας με όλα τα συμπαρομαρτούντα άγαθά. Με τα τεκίφια που πλήρωνε στόν κατακτητή πετύχαινε για αντίκρισμα:

Νά έχη πλήρη θρησκευτική έλευθερία.

Νά αναπτύσσεται και να ζή άπειραχτος, ανεμπόδιτος με τό ήθη και τό έθιμα που είχε κληρονομήσει από τούς γεννητόρες του.

Νά έχη την παιδείαν του χωρίς περιορισμούς.

Νά έχη την ιατρική του περίθαλψη στήν έντέλεια.

Νά έχη μύρια άλλα άγαθά ο Σουδενίτης, ο Ζαγοριώτης που τόν βοηθούσαν να προκόψη τόσο πολύ.

Η τακτική πληρωμή των τεκίφιών στόν κατακτητή πλαισιωνόταν με την έξυπνάδα και την πολιτικότητα ήταν οι κύριοι συντελεστές για τόν παραμερισμό του.

Τούρκου ποδάρη δέν πατούσε στα Ζαγοροχώρια. Άτσόσο κόπου - κάπου οι άναθεματισμένοι περνούσαν για να ξεκουμπίζονται πληρωμένοι με ψυχία.

Οι Σουδενίτες, όπως βγαίνει άπό πολλά συμφωνητικά των Βεκίληδων με την Κοινότητα, για στόχο

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΛΑΖΑΡΟΥ "Η ΣΚΟΡΔΑΜΗ ΜΕΓΑΛΟΙ ΕΥΕΡΓΕΤΕΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Ο Δημήτρης Λαζάρου ή Σκορδάμης είναι πάνω - Σουδενίτης με βαθιές τις ρίζες στο χωριό του. Η Κατερίνη, ή σύζυγός του είναι Ρουμάνη. Βιογραφικά στοιχεία τους έχουμε πολύ λίγα, άφημένα από τούς μακαρίτες συγχωριανούς μας Διονύσιο Μπατά και τό Νικόλαος Γεωργιάδης.

Πάτε γεννήθηκε ο Δημήτριος Λαζάρου ή Σκορδάμης δέν είναι γνωστό με ακρίβεια. Υπολογίζεται ότι είδε τό φώς γύρω στα 1820. Πέθανε γύρω στο 1890—1892. Ταξιδεύτηκε από μικρός στην Κραγιόβα της Βλαχίας συναποκομίζοντας την άτελη αγάπη του για τό μικρή πατρίδα του.

Άλλα έφωδιά του. Η παιδεία του, τα γράμματα που τού είχε μάθει πιθανότατα ένας μεγάλος δάσκαλος στα Σουδενά, ο Χρύσανθος Ζαζής, μαθητής του πρωτοδασκάλου στα Γιάννινα Άθ. Ψαλίδα. Άλλος που τόν ξεπροβόδισε, ή μάνα του. Ποιά μάνα Ζαγορίσια - Σουδενίτισσα τάχα, απ' αυτές που με τόση επιτυχία ο φίλος Γιάννης Νικολαΐδης εξύμνησε στο ώραιο του βιβλίο «Ζαγόρι». Εκεί πρόκοψε και παντρεύτηκε τη Ρουμανίδα, Κατερίνα. Άτσόσο τούς δεσμούς του ποτέ δέν χαλάρωσε με τό Σουδενά. Τα άγαπούσε ύπέρμετρα, όπως σημειώνει ο Γεωργιάδης, και όραμα και πόθος του ήταν κάτι καλό να κάνει στη μικρή του πατρίδα την πλαισιωμένη από τόν Άϊ - Δημή-

τρη, την Εύαγγελίστρια, την Άγία Παρασκευή, και τόσες άλλες μικρές εκκλησίες, χτισμένες και άφιερωμένες από άλλους Σουδενίτες καλούς Χριστιανούς. Στο χωριό είχε την άδερφή του Χρυσή, όνομα και πράμα, παντρεμένη με τόν άρχοντα και πρόκριτο του κοινωφελούς σκοπούς Πριμκήρη. Από ένα γράμμα τού Δημήτρη προς τό γαμπρό του που άρότητα και ο συνασθηματισμός τού ανθρώπου ευρωλεκτικά.

ναφέραμε Σπύρο ξεχάλαζε ή τρυφερότητά του, γιατί και ή άδελφή του ή Χρυσή ήταν τόσο καλή και με δαθήκη της άφαιρε σημαντική ποσά γιά κοινωφελείς σκοπούς στο χωριό. Όταν είχε γράσει πιά, χωρίς να έπιτύχει τό γυρισμό στην πατρίδα, πήγε και τόν βρήκε ο Άναστάσης Τσιντοπούλου, προύχοντας στα Σουδενά για να τού ζητήσει ένίσχυση για την άνέγερση εκπαιδευτηρίων άρρένων και θηλέων.

Τού έδωλασε ο Δημήτρης ότι θα δι-αθέσει για τό σκοπό αυτό 7½ χιλιάδες φλουριά. Δυστυχώς τόν βρήκε ο θάνατος προτού να εκπληρώσει την υπόσχεσή του. Η γυναίκα του ώστόσο ή Ρουμάνη Κατερίνη έπειτα από μερικά χρόνια άναπακορήθηκε στο θέλημα τού συζύγου της. Μισό του Ρουμανικού Υπουργείου Έξωτερικών έστειλε στο δικό μας άρμόδιο Υπουργείο δύο χιλιάδες νοπολιόνια για να άνεγερθούν τα εκπαιδευτήρια τού χωριού

● **ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗΝ 14η ΣΕΛ.**

τους είχαν να πληρώνουν τούς φόρους που χρεώσαν στο Ντοβλετι πιά πάντα στόν καθό τους, χωρίς καθυστέρηση για να τίν έχουν ενοχλητικές επικέςσεις Τούρκων.

Είδικό άρθρο στα συμφωνητικά των Βεκίληδων, όπως προαναφέρθηκε στο κεφάλαιο γι' αυτούς, πρόβλεπε σχετικώς:

«Άξιωμα, Δόγμα ήταν για τούς Ζαγοριώτες. Πλήρωνε και ξεφορτώνου τό δυνάστη. Ότε έγραφε στούς δέν πρέλαν να βλέπουν τούς άσθεντικούς ανθρώπους, τούς τούτους, όπως τούς άποκαλούσαν διπλωματικά τούς οι προπάτορές μας,

● Στίμας (φορολογικοί κατάλογοι) με τούς φορολογούμενους χωριανούς των Σουδενών είναι καταχωρημένες στο αντίγραφο του κώδικα (13) δεκατρείς.

Θα παραθέσουμε απ' αυτές μερικά σπάζει:

● Η υπ' αριθ. 1 Στίμα, σελ. 136 - 137, οικογένειες 109, με ήμερομηνία 1—3—1837 και άσπρο 10 ρομνία

● Η υπ' αριθ. 2 Στίμα, σελ. 136 - 137, οικογένειες 109, με ήμερομηνία 1—3—1837 και άσπρο 10 ρομνία

● Η υπ' αριθ. 3 Στίμα, σελ. 136 - 137, οικογένειες 109, με ήμερομηνία 1—3—1837 και άσπρο 10 ρομνία

● Η υπ' αριθ. 4 Στίμα, σελ. 136 - 137, οικογένειες 109, με ήμερομηνία 1—3—1837 και άσπρο 10 ρομνία

● Η υπ' αριθ. 5 Στίμα, σελ. 136 - 137, οικογένειες 109, με ήμερομηνία 1—3—1837 και άσπρο 10 ρομνία

● Η υπ' αριθ. 6 Στίμα, σελ. 136 - 137, οικογένειες 109, με ήμερομηνία 1—3—1837 και άσπρο 10 ρομνία

και καταγράφονται οι οικογένειες είναι όπως είναι χτισμένα τα σπιτία και βαλμένα τα να κοντά με τό άλλο. Το πρώτο σπιτί που είναι στο πιο ψηλό μέρος τού χωριού είναι τού Πατρι. Σκούρη. Πάντα απ' αυτό τό σπιτί και την οικογένεια Σκούρη άρχίζει ή Στίμα, που ήταν από τις εύπορτερες τού χωριού.

Καταχωρίζουμε τό κλειδί της, την επαναποίηση της, για να τείη σε ισχύ.

● Οι υποφαινόμενοι Βεκίλη Σουδενίται κοινώς και συμφωνώς επαρκώς έκατασκεύασαν τούς Κωδίκους Σακελλαρίου Άναγνώστη Δούβλη και Γιάννη Πασιάλη διά να έμουν της Στίμας τού αυτού έτους των χρονικών τεκίφιών τού χωριού μας και έπεργούνη με βάρος της συνειδήσεως των να τίν τελεώσιν και να υπογραφούν και ή υπογραφή των να έχη την δύναμιν όλου τού χωριού, θέλω δε έχη τό Κύρος, δι' ένα χρόνον μόνον έως τόν έρχόμενον Σβρίον και έστω εις ένδειξιν 1838 Άπριλίου 24.

Πάπα - Ζώης (Σακελλαρίου), Άναγνώστης Δούβλη, Γιάννη Πασιάλη, Ο Πάπα - Ζώης είναι πρός πάππο μου.

Έπών - Σουδενών. Το παρόν έγγραφο όμως έχει κτισθεί στο μεταξύ από την ευεργέτρια Ντίνα Τζορόν-νου.

(Συνεχίζεται)

Παραδοσιακή δόμηση

ΤΟ Π.Δ. 26-9-79, ΟΙ ΠΥΡΟΠΑΘΕΙΣ,

Σάν να μ'ην έφθανε ή πυροπάθεια τού μισού Ζαγορίου πού 40 χρόνια οι κάτοικοι τών καμμένων χωριών του ζούνε σ'τά άθλια στέγαστρα τού ενός διωποτού χωρίς τό κράτος, τό όποιο εϊσέπραξε έπαινορώσεις, νά τούς δώσει δεκάρα, όπως έδωσε σέ άλλων κατηγοριών πληγέντες για μία ανδρώπηνη στεγαστική των έγκατάσταση.

Σάν νά μ'ην φθάναν τά άλλα καυτά προβλήματα επιβίωσης πού αντιμετώπιζει τό Ζαγόρι, συγκοινωνία, ανάπτυξη, τό κράτος αντί νά δώσει εϊσρα βοήθειες για νά όρθοποδήση, έκαμε τό αντίθετο δηλαδή νά τό αφανίσει. Έξέδωσε τό γνωστό Π.Δ. τής26.9.79 μέ τό όποιο επέβαλλε στό Ζαγόρι τήν παραδοσιακή δόμηση χωρίζοντας τό σέ δύο ζώνες τής Α' και Β'.

Στ'ην Α' Ζώνη ενάταξε τά μη πυροπαθή και όρισμένο πυροπαθή χωρία του και στ'ην Β' όλα τά υπόλοιπα πυροπαθή χωριά.

Δέν θά αναφερθούμε στους όρους και δεσμεύσεις παραδοσιακής Δόμησης γιατί είναι σέ όλους γνωστοί. Θά επιμενουμε όμως στό νά σχολι-

ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΑΙΤΗΜΑΤΑ

άσουμε τήν προχειρότητα μέ τήν όποία τό κράτος εξέδωσε τό παραπάνω Π.Δ. δηλ. χωρίς νά προηγηθεί επί τόπου έρευνα για τήν εξέταση των πραγματικών συνθηκών πού επικρατούν σ'τά χωριά του. Έπίσης δέν προηγήθηκε ή παραμικρή μελέτη ή όποια νά υπολογίζει τό κόστος τής παραδοσιακής Δόμησης σ'τις δύο Ζώνες καθώς και τήν ύπάρχουσα οικονομική δυνατότητα των κατοίκων τών χωριών Ζαγορίου νά ανταποκριθούν στό υπερηχημένο κόστος τής παραδοσιακής δόμησης (500)ο και πλέον τής συνήθους) και τό όποιον κόστος σ'τά πυροπαθή χωριά σέ τέτοια μεγάλ' ύψη πού μονάχα οι βιομήχανοι και έμποροι μπορούν νά αποτολμήσουν μία τέτοια κατασκευή πού επιβάλλεται μέ τό Π.Δ. αυτό. Δέν μπορεί νά εξηγήσει τόν συλλογισμό τού συντάκτη τού Π.Δ. τί επιδιώκει μέ τήν θέπιση τής παραδοσιακής Δόμησης σ' άπυροπαθή χωριά όσον δέν έχει μείνει άπολύτως τίποτε άπό παραδοσιακό ούτε μία πέτρα πάνω σ'τήν άλλη.

Ή ίδια άπορία ίσχύει και για τήν

Α' Ζώνη για τήν όποια ό συντάκτης άγνόησε τ'ς υπάρχουσες συνθήκες όπως π.χ. ή συνιδιοκτησία επί των παραδοσιακών σπιτιών πού πολλές φορές οι συγκληρονόμοι δέν συμφωνούν σ'τήν έπισκευή μέ άποτέλεσμα τό σπ'τι νά καταρρέει.

Έπίσης όπ'ι ό συντάκτης άγνόησε και δέν πρόβλεψε τόν τρόπο προμήθειας παραδοσιακών υλικών, τό μεγάλο κόστος τής όξείας των και τής παραδοσιακής δόμησης γενικά είτε πρόκειται για έπισκευή είτε για τήν εξάρχης κατασκευή παραδοσιακού σπιτιού.

Έπίσης δέν πρόβλεψε τή χρήση συγχρόνων υλικών κατά τρόπο πού νά μήν αλλοιώνει τήν παραδοσιακή δόμηση μία πού αυτά είναι άνθεκτικότερα των παραδοσιακών σ'τόν παράγοντα χρόνο.

Τέλος δέν πρόβλεψε τό οικονομικό κόστος και τόν τρόπο εξασφάλισης των χρημάτων καθώς και τή χορήγηση οικονομικής ενίσχυσης εκ μέρους τού κράτους τό όποιο έχει υποχρέωση νά δώσει μία πού ζητά τήν παραδοσιακή δόμηση και επιβαρύνει άναντίως και υπερμέτρως πτωχούς ανθρώπους κατά παραβίαση τού περί ίσοπολιτείας δικαίου. Αντίθετα ό Συντάκτης τού Π.Δ. αυτός ό όποιος τό συνέταξε άπο

τήν άναπαυτική πολυθρόνα πού γραφείου του φρόντισε νά προσέσει και πολλούς άλλους μπλάδες και ποικεφάλους μαζί μέ πρόσθετες δαπάνες.

Δέν είναι ύπερβολή άν πούμε σ'για μία μικρή έπισκευή τών σ'πιτιών ή ένόος ξηροτοχίου οι πρόσθετες δαπάνες πού απαιτούνται για τήν σύνταξη σχεδίων άπό μηχανικό και για τήν χορήγηση τής άδειας δόμησης καλύπτουν τό ίσοποιο ή κα τό πολυπλάσιο τής δαπάνης πού απαιτείται για τήν έπισκευή.

Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι τό Κράτος νά γίνει άντίδικος μέ τους φτωχούς χωρικούς τών όρειών χωριών μας και νά έπισπείσει τήν καταστροφή και τήν ερήμωση τού Ζαγορίου.

Καθολικό αίτημα όλόκληρου τού Ζαγορίου είναι:

- 1) Ριζική άναθεώρηση τού άπο 26.9.79 Π.Δ. ως προς τόν χωροταξισμό και έφαρμογή τής παραδοσιακής δόμησης στό Ζαγόρι και ειδικότερα στό πυροπαθή χωριό του.
- 2) Χορήγηση σοβαρής οικονομικής βοήθειας - επιδότησης για κάθε κατασκευή ή έπισκευή τής παραδοσιακής δόμησης πού νά καλύπτει τό 50%ο τής όλης δαπάνης για τό μέ

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗΝ 14η ΣΕΛ.

Τό Ζαγόρι και τό καθήκον μας

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠ' ΤΗΝ 1η ΣΕΛ.

άπολύτως κακώς, σ'τήν ιερά μονή «Ρογκοβού» (πού άνήκει κάποτε στό Τσεπέλοβο), δηλαδή μ' άλλα λόγια σ'τήν Ιερά Μητρόπολη, πού αυτή διαχειρίζεται τίς μοναστηριακές περιουσίες. Ποτές μά ποτές ή μονή «Ρογκοβού» δέν είχε δασική έκταση σ'τήν περιοχή τού Κοινotκού δάσους Τσεπέλοβου. Ή μονή τού Α' Γιάννη Ρογκοβού είχε πάντοτε τήν άπόλυτη, όπως και σήμερα, εύλαβία μας, τή φροντίδα μας, τήν άπέραντη άγάπη μας.

Τό μοναστήρι τού Ρογκοβού, μέσα στό δάσος Τσεπέλοβου, είχε μόνο μερικά στρέμματα χωράφια, άφιερώματα Τσεπελοβιτών ή και άγορασμένα, πού δέν άναδασώθηκαν, για ν' άποτελούν δασική έκταση, τίποτε άλλο. Ούτε ένα δασικό δέντρο δέν είχε τό μοναστήρι στό δάσος τού Τσεπέλοβου, κι ούτε και σήμερα έχει.

Ένα παλαιό έγγραφο, πού τό καταχωρώ παρακάτω λέει, όπως θά διαβάσετε, πώς κ'χωρία άπό τά χωράφια, τόν άλλον τόν τόπο τόν έπούλησε τής χ'ώρας ό λ'ινής τών Τ'ζεπέλοβιτών. Τό γράφω μέ τήν όρθογραφία του:

«1728 Άπρίλιου 3

Ο Ιωαννίνων Γρηγόριος έπιβεβαιού. Διά τού παρίντος γράμματος όμολογί ή Λάζος τού Νίκου Κήτζου άπό Τ'ζιπέλοβου, πός τόν τόπο πέρα σ'τόν Κοζακί τόν τόπο τόν σ'τήρο χωρία άπό τά χωράφια, τόν έπούλησεν τής χώρας όλινής τών Τ'ζιπελοβιτών και τά χωράφια τού β'ουβιού και αυτά

τούς τά έπούλησα και δέν έχω νά κάμω πλέον, και τό ραδ'ό κάτω τ'χωράφια και όσος τόπος π'άνη τόν με καρές με κερασιές ότι και άν είναι νά είναι τού Λάζου κι νά μήν τόν παρ'άξουν ή χώρα ότι αυτά είναι δκά του, μόνον τόν τόπον τόν άργών και τά χωράφια του βουνού: ό αυτά έπούλησεν δι άσπρα —26 000— ήγουν χιλιάδες ήκοσι εξή, και τά άσπρα τά έπήρεν επί χειρός του και δέν έχη νά κάμη πλέον ότι με τό ίδιον του θέλημα τούς πούλησεν κατέμειρεσεν τών άξιόπιστων μαρτύρων τών κάτωθεν γεγραμμένων και έστω εις ένδειξη.....

Τό παραπάνω έγγραφο, τό επιληθεύει τό παρακάτω, τού ίδιου πωλητή μέ χρονολογία άψμα, πού πούλησε στό μοναστήρι τού Ρογκοβού μένο τ'α χωράφια. Γράφω τή σχετική περικοπή: «...όμολογώ έγω ή Λάζος τού ποτέ Νίκου ότι πώς έπούλησα στό άπαλιό χωρι άπό τόν Κοζακί τ'α χωράφια άπό ένα μέρος έως άλλο όσα και άν εύρίσκονται εις τό άνωθεν σύνορον, τά έδωσα τού άδελφού μου τού πνευματικού άπό μοναστήρι Ρογκοβόν... όθεν και διά τό βέβαιον τής άληθείας τά έπούλησα διά άσπρα 55000 ήγουν πενήντα πέντε... και έστω εις ένδειξη άσφαλούς βεβαιώσεως.

αψμα Σεπτεμβρίου ιε. (1741)

Άπό τά δύο παραπάνω έγγραφα φαίνεται καθαρά ότι ή Λάζος Κήτζου πούλησε τό 1728 στό Τσεπέλοβο «τόν τόπο τόν στείρο» και στό Ρογκοβό πού λ'ησε μένο

τά χωράφια όσον τόπο π'άνει τό ύνι» τό 1741.

Τό Κοινotικό συμβούλιο τού χωριού πού δέχτηκε, πριν μερικά χρόνια, νά μπει ή Ιερά Μητρόπολη Ιωαννίνων, σάν διαχειριστής τής κτηματικής περιουσίας Ρογκοβού, σ'τή δασική αυτή περιοχή, πού δέν τής άνήκε, έκανε πράξη πού πάντα θά επιστρέφει τήν κατακραυγή τών κατοίκων.

Τώρα μπαίνει ένα νέο καθήκον, στό τωρινό Κοινotικό Συμβούλιο, μά και σέ κάθε Τσεπελοβίτη. Τό καθήκον νά διεκδικήσουν ήρεμα, χωρίς άντιδικίες και δικαστικούς άγώνες, άπό τήν Ιερά Μητρόπολη, τήν άπόδοση τού δασικού αυτού τμήματος στό Τσεπέλοβο και νά κρατήσιν εκείνη μόνο εκείνα, πού τής άνήκουν, δηλαδή όσον τ'όπο π'άνη τόν με

τόπο π'άνη τόν με, όπως διαλαμβάνει τό παλαιό έγγραφο. Και πιστεύω πώς ή Έκκλησία, πού κακώς έγινε κάτοχος αυτού τού τμήματος τού δάσους, θά θελήσει νά τονώσει, τό πόσες ανάγκες έχουν και οι δασεργάτες μας και ή Κοινότητά μας, και θά μνησθή τό Κράτος, πού έδωσε σ'τήν τοπική αυτοδιοίκηση τίς άλυκές τού Μεσολογγίου. Κί έπ'επρεπε, γιατί, όπως παραδέχεται ή θρησκεία μας, δέν είναι δίκαιο νά κρατάς δικό σου κάτι, πού δέ σου άνήκει, άσχετα μέ ποιόν τρόπο σου δόθηκε.

Οι Ζαγορίσιοι πρέπει νά ξεσηκωθούμε και νά διεκδικήσουμε, άπό τό Κράτος, τήν άπόδοση τών δασών μας σ'τις Κοινότητες τού Ζαγορίου μας, στους ιδιοκτήτες τους. Έχει άπόλυτη άνάγκη τό Ζαγόρι κι οι Κοινότητές του κι οι δασεργάτες

του, άπ' αυτά τά δάση, πού είναι τό μέλλον τους, ή ζωή τους ή οικονομική τους άνεση, ή ζωή τού Ζαγοριού μας.

Είναι αυτό άπ' τά πρώτα μας καθήκοντα. Πρέπει όμως ν' άνατίσουμε, όπως για τήν Κυριαγική περιοχή, γιατί μόνο έτσι, ίσως μπορούμε, νά ξαναπαρούμε αυτά πού ήταν και είναι δικά μας.

Ύστερα έρχεται ή δουλειά, π'α τή σωστή, τήν επιμελημένη, τήν πιστημονική εκμετάλλευση τού δάσους.

Ως τώρα, δυστυχώς, δέ γίνεται σωστή ή εκμετάλλευση τού δάσους μας πλούτου, πρόχειρη άπόλυτως (και πού, άποφύλιση, τεμαχισμός) και μετά, τό μεγάλο κέρδος, άπ' τήν όλοκληρωμένη επεξεργασία τής έλίας, τό κερδίζουν οι βιοτέχνες οι βιομήχανοι...

Έπιζώ και πιστεύω πώς κάποιος πατριώτης, μέ ειδικές γνώσεις δασολογοοικονομικές, θ' άσχυληθεί με τό θέμα αυτό, πού για μένα έχει μέγιστο, θεμελιακό σημάσια, για τό Ζαγόρι, γιατί έτσι: θά βρεί μεροκάματο ή ντόπιος Ζαγορίσιος, πού έπί αύτ'όλο πού τό έχει άνάγκη αυτό τό μεροκάματο.

Μέ βάση τή σωστή, τήν πιστημονική και όλοκληρωμένη εκμετάλλευση τού δασικού μας πλούτου μόνο άπό Ζαγορίσιους καί μόνο ουσ'όσο εργάτες, θά έπείσονται δυνατό ν'ο σταθεί έδώ άπέναντί τους ό έναπομείνας πληθυσμός και ν' άποφευχθεί έτσι, και μέ τήν επανάκαμψη κι άλλων παρτημάτων τής τρομερής πληθυσμιακής έμωση τού Ζαγοριού μας.

Τσεπέλοβο Μάρτης 1982

Ποδοσφαιρικό πρωτάθλημα Κεν. Ζαγορίου 1982

Άρχισε σ'τις 31 Ιουλίου και τέλειωσε σ'τις 22 Αυγούστου τό Α' τοπικό ποδοσφαιρικό πρωτάθλημα Κεντρικού Ζαγορίου 1982, πού διοργάνωσε ό Έκπολιτιστικός Σύλλογος Κήπων «Μπάγια» μέ τήν συμμετοχή των πολιτιστικών Συλλόγων τών χωριών: Έλαφοτόπου, Άνω Πεδιών, Μονοδενδρίου, Βίτσας, Άσπραγγέλων, Έλάτης, Νεγάδων, Φραγκάδων, Κουκουλίου, Τσεπελόβου και Σκαμνελίου.

Τά παραπάνω 12 χωριά χωρίστηκαν σέ τέσσερες όμίλους, γεωγραφικά και μέ βάση τά τέσσερα γήπεδα πού υπάρχουν σήμερα στό Ζαγόρι.

1ος όμιλος γήπεδο Έλαφοτόπου: Έλαφοτόπος - Άνω Πεδιών - Έλάτης (Σημειώνουμε έδώ ότι ή Έλάτης σ'τή θέση τών Κάτω Πεδιών πού δέν ανταποκρίθηκαν σ'τήν πρόσκληση τού Συλλόγου Κήπων).

2ος όμιλος γήπεδο Άσπραγγέλων: Άσπράγγελοι - Βίτσα - Μονοδένδρι. 3ος όμιλος γήπεδο Κήπων: Κήποι - Νεγάδες - Φραγκάδες.

4ος όμιλος γήπεδο Τσεπελόβου: Κουκούλι - Τσεπέλοβο - Σκαμνέλι.

Οι άγώνες τής προημιτελικής φάσης όρίσθηκαν μέ κλήρωση και έγιναν σ'τις 31 Ιουλίου 1, 4 και 8 Αυγούστου ως έξής:

31—7—1982 πρεμιέρα:

Βίτσα - Μονοδένδρι 1—2

1—8—1982

Έλαφοτόπος - Έλάτης 6—1

Φραγκάδες - Νεγάδες 2—7

Τσεπέλοβο - Κουκούλι 3—1

4—8—1982

Άνω Πεδιών - Έλάτης 4—1

Κήποι - Φραγκάδες 2—2

Άσπράγγελοι - Βίτσα 2—1

Σκαμνέλι - Κουκούλι 2—4

8—8—1982

Έλαφοτόπος - Άνω Πεδιών 3—2

Άσπράγγελοι - Μονοδένδρι 6—0

Κήποι - Νεγάδες 1—2

Σκαμνέλι - Τσεπέλοβο 3—3

Έτσι προκρίθηκαν για τούς ημιτελικούς οι όμαδες:

Έλαφοτόπος, Άσπραγγέλων, Νεγάδων και Τσεπέλοβου οι όποιες μέ κλήρωση, πού έγινε σ'τους Άσπραγγέλους χωρίσθηκαν σέ ζευγάρια και έπαιξαν σέ ούδέτερο γήπεδο.

11—8—82 γήπεδο Άσπραγγέλων: Νεγάδες - Τσεπέλοβο 0—5

14—8—82 γήπεδο Τσεπέλοβου: Έλαφοτόπος - Άσπράγγελοι 0—5

Οι όμαδες Άσπραγγέλων και Τσεπέλοβου άποκλείοντασ μέ τό ίδιο σκορ (5—0) τούς αντίπαλους τους

πρώτον σ'τόν τελικό. Σ'τις 22 Αυγούστου στό γήπεδο Κήπων, ή όμάδα τών Άσπραγγέλων κατέκτησε τό Κύπελλο νικώντας τήν όμάδα τού Τσεπέλοβου 2—1. Στό 42' λευσοί τού δασικού μας πλούτου μόνο άπό Ζαγορίσιους καί μόνο ουσ'όσο εργάτες, θά έπείσονται δυνατό ν'ο σταθεί έδώ άπέναντί τους ό έναπομείνας πληθυσμός και ν' άποφευχθεί έτσι, και μέ τήν επανάκαμψη κι άλλων παρτημάτων τής τρομερής πληθυσμιακής έμωση τού Ζαγοριού μας.

Τσεπέλοβο Μάρτης 1982

μάδων και οι δύο εκπρόσωποι σ'τους όποιους άνακοινώθηκε ή άπόφαση τού Διαιτητού και σ'τή συνέχεια ό κ. Ιωάννης Τσεκούρας τ'έως πρέσβης τού Συνδέσμου Ζαγοριών Ιωαννίνων (ό όποιος άθλοθέτησε για τόν σκοπό αυτό τό Κύπελλο) τό άπένειμε σ'τόν άρχηγό τής όμάδας τών Άσπραγγέλων.

Έτσι τέλειωσε και πέρασε σ'τήν ιστορία τό Α' τοπικό ποδοσφαιρικό πρωτάθλημα Κεντρικού Ζαγορίου 1982.

Έδώ όμως άς μου επιτραπεί νά σχολιάσω λίγο μερικά παράτυπα, πού έγιναν κατά τήν διεξαγωγή τού πρωταθλήματος.

Άρχική μας πρόθεση ήταν νά γίνουν οι άγώνες σέ άθλητικά πλαίσια και μέ παιδιά άποκλειστικά άπό τό Ζαγόρι ή νά έχουν σχέση μέ τό Ζαγόρι.

Δηλαδή μπορούσαν νά παίξουν σ'τις όμαδες παιδιά πού έχουν τήν καταγωγή άπό μανά ή πατέρα άπό

τό χωριό, παιδιά αυτών πού άγόρασαν σ'πίτια στό χωριό, αυτών πού διατηρούν σ'πίτια στό χωριό, γαμπροί και άδελφια αυτών. Για τόν σκοπό αυτό σ'τήν σύσκεψη πού έγινε σ'τις 3-7-1982 σ'τους Κήπους είχαμε άποφασίσει ή κάθε όμάδα νά στείλει σ'τις δύο άλλες όμαδες τού όμίλου τούς κατάσταση μέ τό άνόματα αυτών πού θά παίξουν για νά γίνει ό έλεγχος. Δέν μπορούσαν νά παίξουν σ'τις όμαδες οι συγγενείς πού δέν έχουν τήν καταγωγή άπό τό χωριό, όσοι δηλώθηκαν σέ όμάδα άλλου χωριού και οι επαγγελματίες Α' Έθνικής κατηγορίας.

Παρ' όλα αυτά διατυπώθηκαν παράπονα άπό εκπροσώπους όμάδων σ'άν συμμετοχή ξένων ποδοσφαιριστών και για συμμετοχή παικτών σέ δύο όμαδες συγχρόνων.

Προσωπικά έχω στοιχεία πού άποδεικνύουν τίς παραπάνω καταγγελίες, αλλά δέν τά άναφέρω έδώ σκόπιμα, έλπίζω όμως τούς χρόνους νά μήν παρουσιασθεί τό ίδιο φαινόμενο.

Και τώρα λίγα λόγια για τούς άγώνες. Είσαμε σ'τήν πρεμιέρα τού πρωταθλήματος τό Μονοδένδρι νά κερδίζει τήν Βίτσα σ' ένα όμολογούμενης ώρας άγώνα.

Οι ίδιοι οι Βιτσινοί έλεγαν ότι πρώτη φορά έχασαν άπό τό Μονοδένδρι και σ'τόν πρώτο έπίσημο άγώνα.

Είσαμε στό 2—7 Φραγκάδων - Νεγάδων μία αξιόλογη Νεγαδιώτικη όμάδα μέ νέα παιδιά νά πετάει μέσα στό γήπεδο. Άκούσαμε για τήν όμάδα έκπληξη τού Κουκουλίου πού έχασε μέν άπό τό Τσεπέλοβο 3—1

αλλά κέρδισε τήν γενική έκτίμηση. Παιχτήκαν δυνατό παιχνίδια σ'τις 4 Αυγούστου στό γήπεδο Κήπων στό 2—2 Κήπων Φραγκάδων όπου έγινε και λίγο σματάς, στό 2—4 Σκαμνελίου - Κουκουλίου στό γήπεδο Τσεπέλοβου, και στό 2—1 Άσπραγγέλων - Βίτσας στό γήπεδο Άσπραγγέλων. Φθάσαμε έτσι σ'τήν τρίτη μέρα τών προημιτελικών πού έκρινε και τίς τέσσερις όμαδες πού πέρασαν σ'τους ημιτελικούς. Δυνατό τό παιχνίδι στό γήπεδο Έλαφοτόπου, όπου ό Έλαφοτόπος νικώντας τά Άνω Πεδιών 3—2 πήρε τό εισιτήριο για τήν ημιτελική φάση μαζί μέ τούς Άσπραγγέλους, Νεγάδες και Τσεπέλοβο. Πέρασαμε έτσι σ'τους ημιτελικούς μέ τούς άγώνες Νεγάδων - Τσεπέλοβου 0—5 και Έλαφοτόπου - Άσπραγγέλων 0—5 και σ'τόν τελικό σ'τους Κήπους σ'τις 22-8-1982 μέ αντίπαλους τίς όμαδες Άσπραγγέλων - Τσεπέλοβου και πού τελικά κατακυρώθηκε ύπέρ τών Άσπραγγέλων μέ σκορ 2—1, πού διαμορφώθηκε όπως άρχικά περιέγραφα.

Θεωρώ υποχρέωσή μου έδώ νά εύχαριστήσω τά άδελφά σωματεία τών παραπάνω χωριών για τήν συμμετοχή τους στό Α' τοπικό ποδοσφαιρικό πρωτάθλημα Κεντρικού Ζαγορίου πού διοργάνωσαμε τελικά όλοι μαζί.

Ένα μεγάλο εύχαριστώ μαζί μέ τά συγχαρατήρια σ'τους Διαιτητές Άθανάσιο Μπόζαρη, Χρήστο Μάμαλη, Βασίλειο Κατσιογιάννη και Άρη Τζιόβα πού έπαιξαν τούς άγώνες μέ άπόλυτη έπιτυχία.

Εύχαριστώ επίσης τούς Άνδρέα Σαρηγιάννη και Γιώργο Βακόλα πού ανταποκρίθηκαν σ'τήν πρόσκληση τού Συλλόγου μας και διενήργησαν άπόψια στό γήπεδο Έλαφοτόπου και μέ τήν σωστή τους άπόφαση σέ νέβαλαν, όπως ώστε νά συνεχίσουν οι άγώνες σύμφωνα μέ τό πρόγραμμα. Έπίσης εύχαριστώ τούς παρατηρητές των άγώνων Σπύρο Καπελιδή, Χαρίλαο Θεοχάρους, Γιώργο Βακόλα και Άνδρέα Τόλογλου.

Άν όμως ή ιδέα μας αυτή για τήν διεξαγωγή τού Α' τοπικού ποδοσφαιρικού πρωταθλήματος Κεντρικού Ζαγοριού ήταν καλή, άν πέτυχε τό άφ'ήνω νά τό κρίνουν οι Ζαγορίσιοι. Εύχομαι τού χρόνου ό Πολιτιστικός Σύνδεσμος Ζαγοριών Ιωαννίνων ή ένα άλλο χωριό νά διοργανώσει τό Β' ποδοσφαιρικό πρωτάθλημα Ζαγοριου μέ τήν συμμετοχή και άλλων χωριών, σέ νέες βάσεις και σέ περισσότερα γήπεδα, πού θά γίνουν μέχρι τότε στό Ζαγόρι.

Έτσι θά κάνουμε μία αρχή για τήν αναβίωση τής Ζαγορίσιας πολιτείας και θά μπορούμε νά πούμε όπ'ι τό Ζαγόρι μας δέν πέρασε άλλα τι τό Ζαγόρι μας δέν πέρασε άλλα τι ΖΕΙ και θά ζήσει σόν τά ψηλά του βουνά και τά παρθένα του λαγκαδιά.

Κήποι 23 Αυγούστου 1982
ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΚΡΟΥΓ'ΙΔΗΣ
Πρόεδρος τού Έκπολιτιστικού Συλλόγου Κήπων «Μπάγια»

Περί τού Ζαγορισιου

... Μουντιάλ

ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΗ
ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΑΣΠΑΓΓΕΛΩΝ

Άσπράγγελοι, Αυγούστος 1982

Γιά τούς αγαπητούς φίλους τού Συλλόγου «ό Προσφής» τού Τσεπέλοβου.

Πιστεύουμε πώς είναι φρόνιμο για τό καλό τού Ζαγοριού μας νά θάσουμε τίς γελοότητες περί... Μουντιάλ τού Ζαγοριού και νά μή θεωρούμε τρίτους ως υπεύθυνους για τό άσο συνέβησαν κατά τή διεξαγωγή του. Υποστηρίζουμε πώς κύριοι υπεύθυνοι είναι όλοι οι Σύλλογοι πού άκρτα δεχτήκαμε νά λάβουμε μέρος σ' αυτό και μέ τόν τρόπο μας φορτώσαμε τήν άτμόσφαιρά του μέ περισσό πάθος. Έτσι μεταφέραμε τίς άθλιότητες των γηπέδων τής ασφάλτου σ'τήν παρθενικότητα τής βουνίσιας πατρίδας μας. Άλήθεια! έμεινε τόσο τραγικά έλάχιστο σέ πληθυσμό τό Ζαγόρι μας πού είναι άκατανόητο πώς δεχτήκαμε νά τό διοική και νά το άφαιρεί μέ τίς ευλογίες μας τό... Μουντιάλ.

Τώρα, έμεις, άναγνωρίζουμε πώς είναι λογικότερη ή παράδοση μισού αιώνα πού άφηνε τά παιδιά τής περιοχής μόνα τους νά κλωτσούν τή μπάλα στό λαβόδια τού τόπου μας, δίχως έπαθλο! Δέ νομίζουν —οι σύμφρονες— πώς πρέπει ή διαφορά πού τυχόν υπάρχει έπιβάλλεται νά ισομετρήσει έδώ και νά έκτανωθεί ή γενική ένταση για τό καλό των χωριών μας, για τίς πατρογονικές φιλίες μας, σ'τό όνομα τής προαιωνίας κοινής ρίζας μας.

Χωρίς επανάληψη τού τελικού και ίσως χωρίς συνέχεια κατά τό έπομενο έτος τού θλιβερού μας Μουντιάλ.

Φιλικά
Τό Συμβούλιο τού Πολιτιστικού Συλλόγου Άσπραγγέλων

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΗΣ

ΦΙΛΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

Σε φιλικό ποδοσφαιρικό άγώνα πού έγινε σ'τους Άσπραγγέλους, ή ποδοσφαιρική όμάδα Καπεσόβου νίκησε π'ην αντίστοιχη τού Έλαφοτόπου μέ σκορ 2—1.

Ή συνθεση τής νικήτριας όμάδας: Νταλαζής, Ράπτης, Τόλογλου, Δούκας, Δαλκαβούκης, Τόλογλου, Ράπτης, Σαρηγιάννης, Κοντοδήμος, Δούκας Ράπτης.

Βουνά και τά παρθένα του λαγκαδιά.

Κήποι 23 Αυγούστου 1982
ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΚΡΟΥΓ'ΙΔΗΣ
Πρόεδρος τού Έκπολιτιστικού Συλλόγου Κήπων «Μπάγια»

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

ΟΙ ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΙ απόχτησαν ἄκομα δυὸ ἀγγελοῦδια· πρόκειται γιὰ τὸ ἀγόρι τοῦ Ἀλέκου Καψάλη καὶ τὸ κοριτσάκι τοῦ Βαγγέλη Γιακουμή. Εὐχόμαστε στὰ μωρά εὐτυχισμένο βίο.

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ: Ἡ χωριανή μας Ὄλγα Στεφανίδη Πατρή καὶ ὁ ἰατρός Γιώργος Πατρήs ἔγιναν γονεῖς χαριτωμένου ἀγοριόυ.

— Θερμές εὐχές ἀπὸ τὴν Ἑνωσὴ Ἀποδήμων Ἐλαφοτόπου Ἀθηνῶν.

ΒΑΠΤΙΣΕΙΣ

ΚΟΥΚΟΥΛΙ: Τὸ Δεκαπενταῦγουστο βαπτίστηκε ἡ κορούλα τοῦ Πάνου Ἀλ. Τσουμάνη. Ὁ νουνὸς τῆς κ. Γεράσιμος Τάγκας τῆς χάρισε τὸ ὄνομα τῆς γιαγιάς τῆς Ἀριστέα.

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ: Ὁ χωριανὸς μας ἱατρός, γυναικολόγος Δημήτριος Χριστοδούλου Πριμικήρης καὶ ἡ Φωτεινὴ Πριμικήρη βάπτισαν τὸ ἀγόρι τους καὶ τοῦδωσαν τὸ ὄνομα Χριστόδουλος (τοῦ παποῦ).

— Θερμές εὐχές ἀπὸ τὴν Ἑνωσὴ Ἀποδήμων Ἐλαφοτόπου Ἀθηνῶν.

ΚΑΣΤΑΝΩΝΑΣ: Μέσα σὲ μιὰ πανηγυρικὴ ἀτμόσφαιρα ἔγινε στὶς 8 Αὐγούστου στὴν κεντρικὴ ἐκκλησίᾳ μας ἡ βάπτισμα τῆς θυγατέρας τοῦ Κων(νου) καὶ τῆς Νένιας Ἐξαρχοπούλου. Ἀνάδοχος ἦταν ἡ Σαβούλα Σπυροπούλου καὶ χάρισε στὴν νεοφώτιστὴ τὸ ὄνομα τῆς γιαγιάς τῆς Ἑλπινίκη.

Στοὺς εὐτυχεῖς γονεῖς εὐχόμαστε νάναι καλὸτυχη ἡ νεοφώτιστὴ. Εἶναι πράγματι γιὰ ὅλους μας ἀπὸ τὶς συγκινητικώτερες στιγμὲς ἡ βάπτισμα καὶ νοσταλγοῦμε πάντα νὰ τὶς ζοῦμε.

ΒΕΖΥΡΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

ΑΡΡΑΒΩΝΕΣ

ΛΕΠΤΟΚΑΡΥΑ: Τὶς 26 Ἰουλίου στὸ χωριὸ Κτιστάδες Πραμάντων ἔγιναν οἱ ἀρραβῶνες τοῦ συγχωριανοῦ μας Γιώργου Τσιμῆ, ὑπαλλήλου τῆς Ὀλυμπιακῆς Κερκύρας καὶ τῆς Ὀλγας Γιαννάκη ὑπαλλήλου ΤΕΒΕ Κερκύρας. Στὸ ταιριαστὸ ζευγάρι εὐχόμαστε γρήγορα καλὰ στέφανα.

Τίτας

ΓΑΜΟΙ

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ: Παντρεύτηκαν οἱ χωριανὲς μας:

— Ἄννα Χρήστου Γκέκα μὲ τὸν Εὐάγγελου Χρήστου Βαζάκα.

— Μαρίνα Ἀλκιβιάδου Κασκάνη μὲ τὸν Γεώργιο Κόκκαλη.

— Ἡ Ἑνωσὴ Ἀποδήμων Ἐλαφοτόπου εὐχεταὶ στὰ ζευγάρια καθε εὐτυχία.

ΜΟΝΟΔΕΝΔΡΙ: Τὴν 1η Αὐγούστου ἔγιναν στὸ χωριὸ μας οἱ γάμοι τοῦ ἀρχιτέκτονα Θεόφραστου Πατερᾶκη καὶ τῆς καθηγήτριας Φωτεινῆς Γκαῖντε.

Ὁ γάμος ἔγινε μὲ τὰ παλῆὰ ἔθιμα τοῦ Ζαγορίου μας καὶ τὸ γλέντι κράτησε δυὸ ἡμερῶν.

Οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι τοὺς εὐχονται καθε εὐτυχία.

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ: Στὶς 3-7-82 ἡ Ἀνδρομάχη Πάτρου Βουῦδα, Τσερβαριώτισσα, παντρεύτηκε τὸν ἐκλεκτὸ τῆς καρδιάς τῆς κ. Πάνο Μαθά, στὴν ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγίας Φωτεινῆς στὴ Νέα Σμύρνη. Εὐχόμαστε στὰ νιόπαντρα καθε εὐτυχία.

Ἀπ. Ντιναλέξης

Ἐνγ. Ἀποδ. Ἐλαφοτόπου

ΒΙΤΣΑ: Ἐγινε ὁ γάμος τοῦ Σπύρου Γεωργίου Καραγιάννη καὶ τῆς Ἑλένης Παύλου Τσουμάνη.

— Νὰ ζήσουν εὐτυχισμένοι.

ΚΑΒΑΛΛΑΡΙ: Ἡ συγχωριανὴ μας Δημήτρα Ἀλ. Κατσιούρα καὶ ὁ Εὐθύμιος Χρ. Ἀγγέλης ἀπὸ τὶς Μηλιωτάδες παντρεύτηκαν καὶ ἀνεχώρησαν γιὰ τὴ Νέα Ὑόρκη.

Τοὺς εὐχόμαστε ζωὴ εὐτυχισμένη.

Ἰωάννης Τόσκας

ΘΑΝΑΤΟΙ

ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΙ: Μὲ ἀφαιτὴ ὁδύνῃ καὶ σπαραγμὸ κήδεψε σύσσωμο τὸ χωριὸ μας τὸν Κοινοτικὸ Γραμματέα τοῦ Βύρωνα Κομπάρου ποῦ στὰ πενήντα ἔνα τοῦ χρόνια ἐγκατέλειψε ξαφνικὰ τὴ ζωὴ.

Διέθετε πνεῦμα ἀσυνήθιστο ὀξυδερκές ποῦ τοῦ ἐπέτρεπε ὄχι μόνον νὰ ὑπηρετῇ χωρὶς σφάλματα καὶ ἀνετα τοὺς χωριανούς του, μὰ καὶ νὰ προχωρεῖ ἀλώβητος στὸ σκοπὸ ποῦ τεντώνουν οἱ καιροὶ μας πάνω ἀπὸ ποικίλες συμπληγάδες.

Διαθέτουν ἀραγε ἀκόμα πολλὰ ἀποθέματα κουράγιου οἱ Ἀσπραγγελοὶ γιὰ ν' ἀνθέξουν σὲ ἀνάλογα ἀνέλετα χτυπήματα τῆς μοίρας;

Ἡ ἐφημερίδα μας, ἐκφράζει θερμὰ συλλυπητήρια στοὺς συγγενεῖς του, εὐχεταὶ νὰ σταθεῖ ἐλαφρὸ σὰν ποῦπουλο πουλιοῦ τὸ χῶμα τῆς γενέθλιας γῆς ποῦ τὸν σκεπάζει.

ΛΑΓΙΣΤΑ: Πέθανε καὶ κηδεύτηκε στὸ χωριὸ μας ὁ συγχωριανὸς μας Ἰωάννης Γκόρδης.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Ὁ Πολιτιστικὸς Σύλλογος Ἀσπραγγέλων εὐχαριστεῖ θερμὰ τὴν κ. Μερὸπη Πανταζή καὶ τὸν κ. Παναγιώτη Ρετζιὸ γιὰ τὴν πρόσφεραν, ἀντίστοιχα, τὰ ποσὰ τῶν 2.000 δρχ. καὶ τῶν 10.000.

ΝΕΑ ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΩΝ

★ Τὸ πανηγύρι μας ἄθλιο τὶς δυὸ πρώτες μέρες λόγω τοῦ φοβεροῦ συνωστισμοῦ ποῦ προκαλέσαν τελείως ἀγνωστοὶ ἐπισκέπτες — λὲς καὶ ἦταν κύμα ἀκρόδων—, θαυμάσιο ὅμως τὸ τρίτο θράδυ ποῦ τὸ γλέντησαν ὅλοι οἱ χωριανοὶ ὡς τὰ ἑορταστικά, ἰδίως τὸ πλῆθος τῶν ταξιδευμένων μας ποῦ γυρίζει αὐτὴ τὴν ἐποχὴ.

★ Μνημονεύουμε τὰ δνόματα τῶν Ἐπιτρόπων τῆς ἐκκλησίας μας γιὰ τὴν με πρωτοβουλία τους ἐθελοντογραφηθῆκε καὶ ἐφέτος μεγάλο τμήμα τοῦ ναοῦ (25 ὁλόσωμες εἰσόδους ἀγίων). Λοιπόν, Ἀπόστολος Σκουτέρης ὁ πρωτεργάτης, Ἀπόστολος Γκοδινάρης, Κλεάνθης Βαραδίνης καὶ Φρίξος Τσολάκης. Ζωγράφοι οἱ ἀδερφοὶ Βασίλης καὶ Κώστας Καζάκος ποῦ πρόσθεσαν δωρεὰ στὴ μνήμη συγγενῶν τους τρεῖς ἀγίους. Ἐλπίζουμε μέσα σὲ λίγα χρόνια νὰ ὁλοκληρωθεῖ τὸ σημαντικὸ αὐτὸ ἔργο ποῦ μέχρι σήμερα τὸ δόθησαν μὲ προσφορὰς τοὺς οἱ χωριανοὶ μας: Γαλάτεια Δίπλα μὲ 45.000 δρχ., Ἀπόστολος Γκοδινάρης μὲ 50.000 δρχ., Ἀριστέα Χρόνη μὲ 34.000 δρχ., Ἐλευθερία Παπαναστασίου μὲ 20.000 δρχ., Χρυσούλα Ἀναγνωστοπούλου μὲ 25.000 δρχ., Καλυφὼ Χριστοφορίδου μὲ 20.000 δρχ., Φρίξος Τσολάκης μὲ 25.000 δρχ., Πελοπίδας Καμτσίκας μὲ 25.000 δρχ., Κώστας Γκολέτσος μὲ 25.000 δρχ., καὶ Ἀλεξάνδρα Μπρωκούμη μὲ 25.000 δρχ. Αὐτὰ γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ χωριοῦ μας.

★ Στὴν καλαίσθητη αἴθουσα τοῦ Συλλόγου, ὁ Ἀσπραγγελιώτης δάσκαλος Μάκης Κημπάρης ἀνάπτυξε τὸ θέμα: Τηλεόραση καὶ ἀγωγή. Ὁ ἀμιλητὴς κράτησε ἀκέραιο τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ πυκνοῦ ἀκροατηρίου μὲ τὴν ἀπὸ κάθε πλευρὰ τεκμηριωμένη καὶ λεπτολόγο ἐργασία του. Ἀκολούθησε συζήτηση ποῦ ἀκούστηκαν καὶ νέες ἀποφάσεις. Εὐχόμαστε τὸ ἐρχόμενο καλοκαίρι νὰ παρακολουθήσουμε μεγαλύτερο ἀριθμὸ ὁμιλιῶν.

★ Ὁ Σύλλογός μας, μὲ ἐπικεφαλὴ τὸν ἀκαθάρατο Φρίξο Τσολάκη, ἐπιμελήθηκε ἐπανειλημμένως τὴν καθαριότητα κεντρικῶν σημείων τοῦ χωριοῦ μας καὶ ποτίζε τακτικὰ τὰ τόσα δένδρῶν ποῦ φυτεύει.

★ Ὁ ὑπάλληλος τοῦ Κτηνιατρείου Ἀσπραγγέλων κ. Σωτήρης Καψάλης κατέκτησε τὶς καρδιὰς τῶν χωριανῶν μας ὄχι μόνον μὲ τὴν ἐκτελεστὴ τῶν καθηκόντων του εὐσυνείδητα, ἀλλὰ γιὰ τὴν προσφέρει τὰ μέγιστα στὴν καθαριότητα κοινοτικῶν χώρων ποῦ γειτονεύουν μὲ τὸ κτηνιατεῖο. Θὰ ἦταν ὅμως ἀδικία νὰ δὲν μνημονεύουμε καὶ τὸν ὑπάλληλο τοῦ ΟΤΕ κ. Λάκη Ζαρκάδη ποῦ ὑπηρετεῖ στὸ χωριὸ μας καὶ μᾶς προσφέρει παντοειδῆς ὑπηρεσίες. Μπράβο τοὺς!

ΤΙΜΗΤΙΚΗ
ΣΤΗΛΗ

ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

2.000 ΔΡΧ.

Ἀδελφότητα Τριτένου
Βλάχου Ἀθαν. Ἀσπασία
Λάμπας Νικ. Κων(νος)

1.200 ΔΡΧ.

Τσοτρόπουλος Γεώργιος
1.000 ΔΡΧ.

Γεωργιάδης Γ. Χρυσόστομος

Γκαρώνη Θ. Νικόκλεια

Γκιζὰς Β. Γεώργιος

Γκράτζιος Χρ. Μιχαήλ

Δήμου Σοφία

Ζαμπογιάννης Χρήστος

Ἰωαννίδου Ι. Φρόσω

Καζαντζής Ἀριστοτέλης

Καψάλη Βασιλική

Κόλλια Εὐαγγελία

Λαμπρίδης Εὐστ. Βασίλειος

Λαμπρίδης Δημ. Εὐστάθιος

Μάνθος Μ. Πολύκαρπος

Μπλάτσιος Δ. Γεώργιος

Νανόγλου Ἀνδρέας

Οἰκονόμου Ν. Ἰοκάστη

Παπακώστας Νικ. Παύλος

Πετρίδης Γ. Κων(νος)

Πέτσος Κων(νος)

Πολυχρονιάδης Ἀρ. Σωτήριος

Πούλιος Σπυρίδων

Σαραλή Α. Θεοδοσία

Σίμος Κώστας

Σκουρτὴ Ὁδ. Ἑλένη

Τόσκας Ὀδυσσεύς

Φραγκούλης Ὁδ. Γεώργιος

Φώλας Γ. Ἀριστοτέλης

700 ΔΡΧ.

Πολύζος Κων. Χρυσόστομος

600 ΔΡΧ.

Σταυρίδου Ἑλένη

500 ΔΡΧ.

Βασδέκης Στ. Φωκίων

Βαταβάλης Στ. Θεμιστοκλής

Γκιζὰ Δέσποινα

Δάλλας Α. Γεώργιος

Δούκας Ἀν. Ἐλευθέριος

Καρμαδάκη Ι. Ἐλισάβετ

Κοντονάσιος Ἀλέκος

Μουδοπούλου Θ. Νεοκλής

Ντιναλέξη - Τσολίγκα Μαίρη

Οἰκονόμου Γρ. Κίμων

Παπανικολάου Ἀθ. Νικόλ.

Παπανικολάου Νίκος

Παπανικολάου Παναγιώτης

Παπαδόκης Ἐμ. Δράκος

Πατσούκας Ἀχιλλεὺς

Πισίρης Ἀλ. Νίκος

Πλατάρης Ζήσης

Πούλας Τάκης

Πριμικήρης Κων(νος)

Σεραφεϊμίδου Σουλτάνα

Στεφοπούλου - Βλαχοπού-

λου Ἰσμήνη

Στολίγκα Πέπη

Σφάγγος Ἰωάννης

Τσίγκας Εὐστάθιος

Τσίγκας Χρήστος

Τσιλιμπάρης Ἀλ. Σπυρίδων

Τσόντζος Γεωρ. Ἠλίας